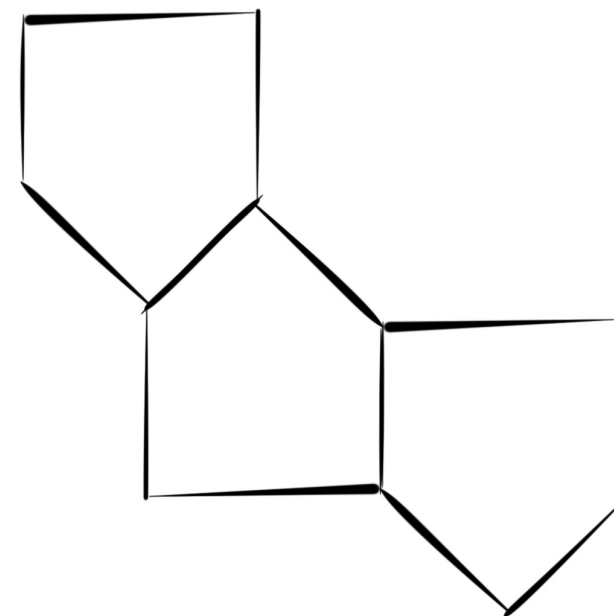

Masterproef 2024
Beyza Cıçek
Wonen met zorgbehoevende
Turkse ouderen: drie genera-
ties onder één dak

Wonen met zorgbehoevende Turkse ouderen

Onderzoek naar de zorg- en woonwensen van zorgbehoevende Turkse ouderen die verzorgd worden door hun kinderen

drie generaties onder één dak

BEYZA CIÇEK
Masterproef 2024

Universiteit Hasselt - Faculteit Architectuur en Kunst
Masteropleiding interieurarchitectuur 2023-2024

Promotor: Ann Petermans
Studiobegeleiding: Prof. Aslı Çiçek en Najiw Zemmouri
Seminarie Designing for More

VOORWOORD

Deze masterscriptie is het sluitstuk van mijn opleiding Master in de Interieurarchitectuur aan de Universiteit te Hasselt.

De keuze van het onderwerp van mijn thesis was voor mij niet moeilijk te maken, en gaat over de problemen van het wonen met zorgbehoevende Turkse ouderen. Aangezien mijn oma bij ons gezin woont, maak ik persoonlijk deel uit van een meergeneratiewoning. Als gevolg hiervan kwam het onderwerp tot stand doordat ik zelf getuige ben van de moeilijkheden die mijn oma dagelijks doormaakt.

Haar persoonlijke ervaringen hebben mij de essentie laten inzien van een geschikte woonomgeving, vooral voor individuen die zich in de ouderdom bevinden. Het ouder worden gaat meestal gepaard met een afname van de mobiliteit en zelfstandigheid waardoor er een grotere behoefte aan zorg ontstaat. Hierdoor kan een woonomgeving die voorheen als prettig werd ervaren, op latere leeftijd echter belemmeringen met zich meebrengen.

Hoewel het niet altijd makkelijk was om deze scriptie te schrijven, heeft dit onderzoek mij in contact gebracht met verschillende personen die steeds bereid waren mij te ondersteunen in mijn onderzoek. Om die reden wil ik even de tijd nemen om ze allemaal te bedanken.

Allereerst gaat mijn dank uit naar mijn promotor, Ann Petermans, voor haar ondersteuning gedurende het hele proces. Haar hulp was zeer waardevol, waarbij haar oprechte interesse in mijn onderzoek mij telkens weer gemotiveerd heeft om door te zetten.

Daarnaast wil ik mijn projectbegeleiders van het masterproject, Asli Çiçek en Najiw Zemmouri, bedanken voor hun begeleidingen tijdens het ontwerpproces.

Vervolgens gaat mijn dank uit naar alle Turkse ouderen en haar dochters die mij gastvrij hebben ontvangen en openstonden voor de gesprekken. Zonder hun betrokkenheid en medewerking was het mij niet gelukt om het onderzoek met succes af te ronden.

Tot slot wil ik graag mijn familie en mijn vriend bedanken voor hun onvoorwaardelijke steun in mij gedurende mijn opleiding Interieurarchitectuur.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Beyza Çiçek
Maasmechelen
21 April 2024

ABSTRACT

De vergrijzing van de Belgische samenleving resulteert in een toenemende diversiteit onder ouderen, waaronder een toenemend aantal Turkse migrantenouderen. Nu zij in hun latere levensjaren zitten, ervaren ze steeds meer belemmeringen in hun dagelijks leven, aangezien ze steeds afhankelijker worden en daardoor hun zorgbehoeften toenemen. Dit laatste leidt tot een groeiende vraag naar zorg van deze migrantenouderen.

Doordat Turkse ouderen er naar streven om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te blijven wonen, richtten ze zich bij de vraag naar zorg vooral naar familieleden, burens of kennissen. De hulpverlening van professionele zorgvoorzieningen komt pas ter sprake vanaf het moment dat de informele hulp niet langer zou volstaan. Bovendien heerst er een negatieve perceptie over verzorgingshuizen, waarbij Turkse ouderen van mening zijn dat ze vooral bedoeld zijn voor ouderen zonder kinderen of voor ouderen die achtergelaten worden door hun kinderen.

Derhalve leidt de vergrijzing niet enkel tot zorgverwachtingen van Turkse migrantenouderen, maar resulteert dit ook in een toename van meergeneratiewoningen. Deze woningen zijn overigens niet de ideale woonsituatie, noch voor de ouderen, noch voor het gezin van het kind waarbij de oudere inwoont. Het doel van dit onderzoek is aldus na te gaan in welke mate ontwerpers aanpassingen kunnen doorvoeren in de meergeneratiewoningen en op welke wijze ze ruimtes kunnen ontwikkelen die ervoor zorgen dat de woningen voldoen aan de wensen en (zorg)behoeften van de ouderen. De nadruk van het onderzoek ligt op juiste aanpassingen binnen meergeneratiewoningen, om op die manier niet enkel tegemoet te komen aan de wensen en behoeften van de zorgbehoevende ouder, maar ook aan de wensen van de bewoners van de tweede en derde generatie. Ook zij dienen immers de mogelijkheid te verkrijgen de woning aan hun wensen te zien voldoen, omdat de privacy een aanzienlijk struikelpunt is.

Bijgevolg luidt de onderzoeksvraag als volgt:

“Hoe kan er aan de hand van architecturale ingrepen worden bijgedragen aan de zorg- en woonwensen en behoeften van de eerste generatie Turkse ouderen met een migratieachtergrond, tijdens het inwonen bij hun kinderen?”

Om tot een antwoord op deze vraag te komen werd er in het kader van deze masterthesis twee onderzoeksmethodes gehanteerd, met name een literatuurstudie en een empirisch onderzoek. De aandachtspunten van de literatuurstudie zijn voornamelijk de sociale contacten, het zorggebruik en zorgverwachtingen van de eerste generatie Turkse migranten. Hieruit vloeien een aantal belangrijke aspecten uit voort, onder meer de nabijheid van familieleden, de nood aan sociale contacten, het uiten van de religie, het genieten van de privacy, het onderhouden van de reinheid en het nodig hebben van ondersteuning. In het empirisch onderzoek worden twee cases bestaande uit meergeneratiewoningen geanalyseerd en enkele interviews afgenomen. Bij beide zaken werd er rekening gehouden met de hiervoor genoemde aspecten. Er wordt gebruik gemaakt van de interviews om bovenop de cases een dieper begrip te krijgen van de ervaringen van de bewoners van een meergeneratiewoning.

De verworven kennis, naar aanleiding van de literatuurstudie en het empirisch onderzoek, zijn essentieel voor het masterproject waarbij tenslotte wordt getracht alle theoretische gegevens om te zetten in een praktijkgericht ontwerp van een meergeneratiewoning die voldoet aan de noden en wensen van vrijwel alle bewoners.

INHOUDSOPGAVE

	VOORWOORD	5		7. MEERGENERATIEWONING	32
	ABSTRACT	7		7.1 Inleiding	32
				7.3 Meergeneratiewonen	32
				7.2 Voor- en nadelen	33
				8. CONCLUSIE LITERATUURSTUDIE	35
DEEL 0	INLEIDING	11	DEEL 2	EMPIRISCH ONDERZOEK	37
	PROBLEEMSTELLING	12		9. METHODOLOGIE	38
	ONDERZOEKSVRAAG	12		9.1 Inleiding	38
	METHODOLOGIE	13		9.2 Relevantie van het onderzoek	38
				9.3 Reden van het onderzoek	38
DEEL 1	LITERATUURSTUDIE	15		9.4 Onderzoeksmethode	39
	1. MIGRATIE	16		9.5 Onderzoekswerkwijze	40
	1.1 Inleiding	16		10. CASESTUDIE 1 – Meergeneratiewoning gelegen te Lanklaar	44
	1.2 Migratiegeschiedenis	16		10.1 Omschrijving	44
	1.3 Migratie in de Turkse context	17		10.2 Motief voor het inwonen	44
	1.4 Gezinshereniging	18		10.3 Ruimte indeling	44
	2. TURKSE OUDEREN	19		10.4 Parameters	46
	2.1 Inleiding	19		11. CASESTUDIE 2 – Meergeneratiewoning gelegen te Eisden-Tuinwijk	50
	2.2 Ouderdom	19		Maasmechelen	
	2.3 Gezondheid ouderen met een migratieachtergrond	20		11.1 Omschrijving	50
	2.4 Vergrijzing	21		11.2 Motief voor het inwonen	50
	3. ZORGGEBRUIK	22		11.3 Ruimte indeling	50
	3.1 Inleiding	22		11.4 Parameters	52
	3.2 Zorgverwachtingen	22		12. ANALYSE CASESTUDIES	56
	3.3 Formele en informele zorg	23		13. ANALYSE INTERVIEWS	58
	3.4 Zorggebruik	23		13.1 Inleiding	58
	4. SOCIALE CONTACTEN	24		13.2 Ondersteuning	58
	4.1 Inleiding	24		13.3 Obstakels	58
	4.2 Ouderen en hun omgeving - het buurtnetwerk	24		13.4 Veiligheid	60
	4.3 Het familienetwerk	25		14. CONCLUSIE EMPIRISCH ONDERZOEK INTERVIEWS	61
	5. WONEN	26	DEEL 3	CONCLUSIE	63
	5.1 Inleiding	26		MASTERPROJECT	67
	5.2 Woonsituatie	26	DEEL 4	15. Masterproject	69
	5.3 Woonwensen	26		15.1 Inleiding	69
	6. TURKSE WOONCULTUUR	28		15.2 Selectie van locatie	69
	6.1 Inleiding	28		15.3 Ligging	70
	6.2 Traditionele Turkse woningen	28		15.4 Concept	70
	6.3 Religie	30		15.5 Ontwerpparameters	71
	6.4 Gebruik van ruimtes	30		BIBLIOGRAFIE	77
				FIGURENLIJST	80
				BIJLAGEN	82

DEEL **0**
INLEIDING

PROBLEEMSTELLING

De vergrijzing van de Belgische samenleving neemt toe en wordt naar verwachting van het Federaal Planbureau en Statbel (FPB, demografische vooruitzichten 2020-2070, 2021) voortgezet tot 2040. Vergrijzing is een sociaal-economisch proces waarbij het aandeel ouderen in de totale bevolking toeneemt.

Voorvermelde vergrijzing gaat gepaard met een groeiende diversiteit onder ouderen. Derhalve zal niet alleen het aandeel ouderen, maar ook het aandeel Turkse migrantenouderen toenemen. Na jarenlang deel te hebben uitgemaakt van de Belgische arbeidsmarkt zijn de eerste generatie Turkse ouderen nu met pensioen. Met het ouder worden hebben ze vaak steeds meer hulp nodig, en ervaren ze belemmeringen in hun dagelijks leven, waardoor de vraag voor wie voor hen zal zorgen een steeds belangrijkere thema wordt.

Voor Turkse ouderen blijft professionele zorg over het algemeen een grote drempel, die moeilijk te overwinnen is. De meerderheid streeft om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te blijven wonen of om bij hun kinderen in te trekken van zodra ze zorgbehoevend worden. Ze maken weinig tot bijna geen gebruik van formele zorg, aangezien ze vooral vertrouwen op hulp van hun kinderen. Deze aanpak leidt ertoe dat de kinderen zich traditioneel en deels religieus verplicht voelen om de zorg op te nemen, waarbij de zorgverwachtingen moeilijk zijn af te wijzen. Het is vaak zo dat de zorgbehoevende ouderen bij het kind intrekken dat het meest bereid is om voor hen te zorgen, en ontstaat er een meergeneratiewoning, een woning waarin meerdere generaties van een familie onder één dak leven.

Echter zorgt een meergeneratiewoning voor problemen, omdat de dynamieken en de familiale verhoudingen veranderen, omwille van de zorg. Tevens wordt het voor de tweede generatie kinderen steeds moeilijker om hun ouders de nodige zorg binnen hun eigen woning te bieden. Dit wordt vooral uitdagend voor de komende generaties, aangezien beide partners vaak actief werken en daardoor minder tijd over hebben voor zorgtaken.

Aanvullende problemen ingevolge van het inwonen van de zorgbehoevende ouder is het gebrek aan ruimte binnen de woning, wat de verstoring van privacy met zich meebrengt. Het is cruciaal dat iedereen zijn privacy kan behouden en aangenaam kan wonen. Indien dit niet het geval is, kan dit op den duur leiden tot spanningen en conflicten tussen de verschillende generaties die onder hetzelfde dak wonen.

Door hierboven genoemde redenen is het belangrijk om op zoek te gaan naar verschillende manieren en methoden om tegemoet te komen aan de noden van de eerste generatie Turkse ouderen. Een alternatieve benadering zou kunnen zijn om de woning aan te passen aan de specifieke behoeften van de zorgbehoevende ouderen, dit vanuit een architectonisch oogpunt. Aldus wordt er in dit onderzoek ingezoomd op de zorg- en woonwensen en behoeften van de eerste generatie Turkse migrantenouderen, om na te gaan hoe we deze kunnen bevorderen.

ONDERZOEKSVRAAG

“Hoe kan er aan de hand van interieurarchitecturale ingrepen worden bijgedragen aan de zorg- en woonwensen en behoeften van de eerste generatie Turkse ouderen met een migratieachtergrond, tijdens het inwonen bij hun kinderen?”

METHODOLOGIE

Deze thesis is verdeeld in verschillende grote delen, met name de literatuurstudie, het empirisch onderzoek en het masterproject.

In het eerste deel wordt aan de hand van een literatuuronderzoek de specifieke doelgroep, namelijk de Turkse ouderen, verkent. Hierbij worden inleidend verschillende onderwerpen behandeld, zoals het migratieproces, de betekenis van ouderdom bij Turkse ouderen met betrekking tot gezondheid, het zorggebruik, de sociale contacten en ten slotte de woonsituatie en zorgverwachtingen van deze ouderen.

Nadien worden traditionele Turkse woningen besproken, gevolgd door een analyse van het wonen in deze meergeneratiewoningen. Tot slot worden er naar aanleiding van het theoretisch onderzoek enkele cruciale parameters vastgesteld.

Voornoemde parameters vormen een belangrijk gegeven in het tweede deel van het onderzoek, het empirisch onderzoek. In dit onderzoek worden twee meergeneratiewoningen met een zorgbehoevende ouder geanalyseerd. Als eerst wordt er een korte omschrijving gegeven van elke geanalyseerde woning, gevolgd door de reden van het inwonen van de Turkse oudere en de indeling van de ruimtes. Daarna worden de bevindingen getoetst aan de parameters.

Vervolgens worden twee interviews afgenomen om na te gaan of het literatuuronderzoek hiaten toont. Dit laatste blijkt het geval te zijn doordat er uit de interviews een drietal nieuwe aspecten ter sprake komen. Alle verworven kennis uit de literatuurstudie en het empirisch onderzoek worden ten slotte bijeengebracht in het algemeen besluit.

Het derde deel bestaat uit een algemeen conclusie. In het laatste vierde deel wordt alle verkregen informatie uit de vorige delen toegepast. Aan de hand van zowel de parameters als de bevindingen naar aanleiding van het empirisch onderzoek wordt namelijk een ontwerp opgemaakt van een ideale meergeneratiewoning voor een zorgbehoevende Turkse ouder.

DEEL **1**
LITERATUURSTUDIE

1. MIGRATIE

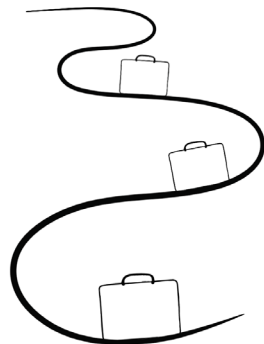
1.1 Inleiding

Om het onderzoek goed af te ronden, is het cruciaal om de onderzoeksgroep zo duidelijk mogelijk in kaart te brengen. Omwille van die reden start dit hoofdstuk met de migratiegeschiedenis van de onderzoeksgroep, met name de Turkse ouderen. De migratiegeschiedenis vormt het begin van het verhaal voor migrantenouderen. Onder dit hoofdstuk worden verschillende delen behandeld, zoals de redenen van migratie, het verloop van het gastarbeidersnetwerk en het proces van gezinshereniging.

1.2 Migratiegeschiedenis

In de 19e eeuw stond België vooral bekend als een land van emigratie (Lafleur et al., 2019). In België begon de immigratie na de Eerste Wereldoorlog langzamerhand op gang te komen en werd de geschiedenis van migratie in België, vooral in de tweede helft van de 20ste eeuw gevormd (Geldof, 2013).

Deze migratiestroom kwam voornamelijk op gang door een tekort aan arbeiders in de mijnbouwindustrie. Er was sprake van een economische groei omdat de steenkool werd ontdekt, wat heeft geleid tot een uitbreiding in de mijnindustrie. Om deze reden werd de vraag naar en nood aan ondergrondse mijnwerkers almaar dringender, dat gepaard ging met een tekort aan laaggeschoolde arbeidskrachten. De Belgische overheid nam initiatief en organiseerde rekruteringscampagnes met als doel om het tekort aan te vullen. Deze campagnes werden specifiek uitgevoerd om de geschikte, “goedkope” arbeidsmigranten, aan te trekken. Deze strategie bleek succesvol, aangezien tijdens het interbellum een hoop migranten, in de eerste instantie vooral Italianen en Polen, op de Belgische arbeidsmarkt terechtkwamen (Schoonvaere, 2013).

Figuur 1: Migratie, eigen creatie

Ook na de Tweede Wereldoorlog bleef de steenkoolindustrie van groot belang doordat steenkool nodig was voor de wederopbouw van het land (Vanduynslager et al., 2013). Echter stelde Italië grotere eisen en blokkeerde het de emigratie van zijn arbeiders naar België, nadat de grote mijnramp in Marcinelle in 1956 (Vanduynslager et al., 2013) ervoor zorgde dat honderden Italiaanse mijnwerkers omkwamen. Na dit geval werd de focus op andere Zuid-Europese landen gelegd en sloot de overheid nieuwe bilaterale akkoorden, eerst met Spanje in 1956 en vervolgens met Griekenland in 1957. Later, in 1964, verschoof de economische hoogconjunctuur de rekruteringsdynamiek (Talloen, 2007) en werden er nieuwe bilaterale wervingsovereenkomsten gesloten, waarbij goedkopere gastarbeiders uit Marokko en Turkije werden gerekruteerd (Schoonvaere, 2013). Op die laatste manier werd de vraag naar arbeid grotendeels aangevuld.

1.3 Migratie in de Turkse context

Zoals reeds vermeld, begon het verhaal van de Turkse arbeidsmigranten in de jaren zestig toen de Belgische overheid te maken had met een tekort aan laaggeschoolde arbeidskrachten. Bij de rekrutering van de arbeiders werd er enkel gefocust op de mannen omdat zij bestemd waren om in de mijnen te werken. Het waren dus vooral mannen die als eerst naar deze streken toekwamen, en deze migratiegolf vormden.

Heel veel mannen vertrokken uit hun eigen land. Ze kwamen aan in België met een toeristenvisum op zak, met één idee in het achterhoofd, namelijk om geld te verdienen en op termijn terug te keren naar het land van herkomst (Yüksel, 2014). Velen onder hen beschouwden hun vertrek uit het herkomstland als een voorlopig gegeven, waardoor vrouwen en kinderen werden achtergelaten en men geloofde dat werk in het buitenland betere mogelijkheden voor de toekomst zou bieden.

Doordat de gastarbeiders tijdelijke contracten met de bedrijven sloten, ging het niet enkel voor hen om een tijdelijk gegeven, maar zagen ook de werkgevers de instroom van de arbeidskrachten als een tijdelijk fenomeen (Talloen, 2007). Kortom, het doel van deze Turkse migranten was om goed geld te sparen en na verloop van tijd terug te keren naar hun herkomstland. Met deze spaartegoeden zouden ze aan een onderneming beginnen of investeren in het thuisland (Yerden, 2013).

Bovendien werden de migranten vooral ingezet in fysiek zware arbeid, die hoge inspanningen vereisen. De Turkse mannen doormaakten hierdoor een moeilijke periode in het buitenland waarin ze zichzelf tegelijk ook moesten zien te redden zonder hun familie en kinderen aan hun zijde. Ze zochten steun bij elkaar, aangezien ze zich allen in een vreemd land bevonden en allen worstelden met taalbarrières en culturele verschillen. Ze vormden kleine netwerken van vrienden en kennissen (Verhaeghe et al., 2012), en vestigden zich in elkaars nabijheid. Op die wijze ontstond het gastarbeidersnetwerk, waarin de mannen elkaar opzochten en elkaar bijstonden in dagdagelijkse activiteiten, zowel op emotioneel als materieel vlak (Yerden, 2000).

“Mijn man besloot naar België te komen om in de mijnen te werken, en kreeg er een toeristenvisum voor. Hij zei tegen mij dat hij enkele jaren zou werken en terug zou keren, maar dat gebeurde niet.” (Cigdem, 85 jaar)

1.4 Gezinshereniging

Vervolgens brak de eerste oliecrisis uit in 1973, wat het einde betekende van de gouden naoorlogse periode (Geldof, 2013). Gedurende deze periode konden we spreken van een afname van het werkaanbod waardoor werkloosheid begon op te treden. Hierdoor besliste de Belgische overheid om een einde te maken aan de arbeidsmigratie en werd de werving van contractarbeiders officieel stopgezet (Yerden, 2013). De gastarbeiders moesten wederom een cruciale beslissing in hun leven maken. Ze stonden voor een dilemma: moesten ze terugkeren naar hun geboorteland of was het verstandiger om hun vrouw en kinderen over te halen naar België? (Latten, 2009).

Hoewel het een grote uitdaging was om ver van het thuisland te verblijven, kozen de meeste arbeiders ervoor om niet terug te keren. Ze opteerden ervoor om hun gezinnen over te halen en zich definitief in België te vestigen. Gehuwde mannen lieten hun vrouwen langzaamaan overkomen, wat leidde tot een stijging van huwelijksmigratie (Naborn, 1992). Langzaamaan voegden de vrouwen en kinderen zich aan bij de mannen waardoor het familienetwerk versterkt werd.

Over het algemeen kregen deze vrouwen in hun land van herkomst geen toestemming om naar school te gaan en hadden ze niet de mogelijkheid te studeren vanwege de dominerende rol van hun ouders. De ouders verwachtten van hen eerder thuis te blijven en bij te dragen aan het huishouden of huwelijkten hen op jonge leeftijd uit. Het feit dat ze ongeschoold waren was een van de hoofdredenen waarom de vrouwen beperkte toegang hadden op de Belgische arbeidsmarkt. De arbeidsdeelname van Turkse vrouwen bleef dan ook zeer beperkt in België. De immigratie en de veranderende omstandigheden is geen reden geweest om hun traditionele gezinsleven te doen veranderen, waardoor ze in België niet uit hun gendernormen konden stappen en verder verantwoordelijk waren voor de huishoudelijke taken, samen met de zorg van de kinderen (De Groot, 2018).

“Mijn vader stuurde me niet naar school. De leraren bezochten ons huis en spraken mijn vader aan: “Je hebt een slim kind. Laat haar naar school komen. Als je het financieel niet kunt veroorloven, zullen we je helpen, wij zullen voor haar zorgen,” zeiden ze. Maar mijn vader was het er niet mee eens. Hij weigerde een meisje naar school te sturen. Dat was zijn besluit.” (Cigdem, 85 jaar)

2. TURKSE OUDEREN

2.1 Inleiding

In hetgeen volgt wordt het begrip ‘ouderen’ uiteengezet, waarbij de gezondheid mede wordt besproken. Het doel hiervan is het onderzoek naar de ervaringen van Turkse ouderen met een migratieachtergrond met betrekking tot het proces van het ouder worden, en dit in vergelijking met autochtone ouderen. Hiermee wordt beoogd een beter beeld te scheppen over de eerste generatie Turkse migranten, die momenteel tot de groep “ouderen” behoren en door de jaren heen meer zorgbehoevend zijn geworden.

2.2 Ouderdom

Het is vanzelfspreken om ouder te worden een proces dat onvermijdelijk is van het leven. De betekenis ervan is echter moeilijk te definiëren, want iedereen vult het proces van oud worden op een andere manier in aan de hand van verschillende individuele ervaringen. In de gerontologie wordt vaak de leeftijd van 65 jaar, de gangbare pensioenleeftijd, gehanteerd als criterium om iemand als oud te beschouwen (Eulderink, 2004) en kent het ouderdom verschillende fasen. Dit is slechts een theoretisch perspectief waarbij de kijk en beleving van het ouder worden kan variëren tussen de samenlevingen.

In het kader van de ouderdom in de Turkse cultuur kan er worden vastgesteld dat leeftijd eerder functioneel wordt gedefinieerd. Men beschouwt een individu namelijk als oud vanaf het moment dat het vermogen om bepaalde fysieke handelingen uit te voeren is verminderd (Yerden, 2013). In vergelijking met autochtone ouderen kan met overtuiging worden bepaald dat ouderdomsverschijnselen bij Turkse ouderen eerder optreden, waardoor ze al vanaf de leeftijd van 55 jaar als ouder kunnen worden aangeduid (Van Buren et al., 2005).

Uit een onderzoek (Spijker et al. 2004) blijkt dat Turkse ouderen vaker kampen met zowel lichamelijke klachten als geestelijke symptomen die gerelateerd zijn aan depressie, in tegenstelling tot autochtone ouderen. Bovendien blijkt uit de resultaten van het onderzoek van Dijkstra (2006) dat Turkse ouderen een negatievere kijk hebben op het ouder worden. Het oud worden, wordt gezien als een ongunstige fase van het leven. Hun negatieve perceptie over hun gezondheidstoestand leidt ertoe dat ze sneller hun levenslust kwijt geraken. Ze geven eerder toe aan de pijn die ze ervaren en zoeken niet naar manieren om er mee om te gaan.

“Mijn moeder geeft het snel op, ze vecht helemaal niet. Ik probeer haar aan te moedigen om te bewegen, te wandelen, omdat het goed voor haar zou zijn, maar ze luistert nooit.” (Fatma, 62 jaar)

2.3 Gezondheid ouderen met een migratieachtergrond

Zoals aangegeven in bovenstaande paragraaf, vertonen Turkse ouderen eerder gezondheidsproblemen dan hun Belgische leeftijdsgenoten. Deze problemen zijn grotendeels te wijten aan hun migratiegeschiedenis, waarbij veel mannen geconfronteerd werden met arbeid in zware omstandigheden (Talloon et al., 2012). Hun lagere opleidingsniveau was de voornaamste oorzaak van het feit dat ze zich bevonden in zware arbeidsomstandigheden. Bij Turkse vrouwen was er sprake van een merkbare daling aan lichaamsbeweging.

Na de immigratie naar België verminderde voor hen de lichaamsactiviteit, waardoor ze niet langer buitenshuis of op het platteland werkten en de rol als huisvrouw op zich namen. De afname aan lichaamsbeweging ging gepaard met verminderd contact met de omgeving en een gebrek aan sociale interactie, wat op termijn een grote invloed had op hun mentale gezondheid (Pot, 2015). Bovendien lijden veel Turkse vrouwen aan chronische aandoeningen. Bijna elke vrouw ouder dan de leeftijd van 55 jaar geeft tenslotte persoonlijk aan dat zij aan één van de chronische aandoeningen lijdt (Schellingerhout, 2004).

Beknopt kan worden gesteld dat de gezondheidstoestand van Turkse ouderen gerelateerd is aan hun migratieverleden. De mannen hebben vaak te maken gehad met moeilijke omstandigheden, in zowel hun woon- als werkomgeving. De vrouwen hebben daarentegen vaak een enorm tekort aan lichaamsbeweging gehad, waardoor ze niet voldoende geschoold waren om deel te nemen aan de arbeidswereld. Dit heeft in zekere mate bepaalde gevolgen gehad die op hun beurt invloed hebben gehad op het ouder worden en de gezondheidstoestand. Stressvolle situaties, moeilijkheden bij het aanpassen aan nieuwe omgevingen, de levensstijl, de eetgewoonten en heimwee van deze migrantenouderen kunnen als belangrijkste factoren, die het verouderingsproces van Turkse ouderen doen versnellen, worden beschouwd (Talloon & Vanmechelen, 2018).

2.4 Vergrijzing

De vergrijzing van de Vlaamse bevolking is een opvallende gegeven, dat binnen samenleving niet langer valt te ontkennen. Het aantal oudere mensen neemt toe en dit zal naar verwachting doorgaan tot 2040 (FPB, demografische vooruitzichten 2020-2070, 2021). Uit de cijfers van Statistiek Vlaanderen (2023) blijkt dat 1 op de 5 inwoners 65 jaar of ouder is. De eerste generatie Turkse migranten maken ook deel uit van de vergrijzing, en behoort tot de oudere bevolking. Hoewel er enkele cijfers beschikbaar zijn om te raadplegen, zijn er echter personen van de Turkse origine die ondertussen de Belgische nationaliteit hebben en kan er helaas geen correcte cijfers over gevonden worden.

Uit de officiële cijfers van Statistiek Vlaanderen (2023), kan er worden vastgesteld dat de provincie Limburg 51.388 inwoners telt met een Turkse herkomstnationaliteit (figuur 2), waarvan 2.926 Turkse ouderen. In vergelijking met vijf jaar geleden is het aandeel ouderen vandaag de dag gestegen. In 2019, lag het aantal ouderen lager, waarvan er een toename van 643 Turkse ouderen kunnen constateren.

Figuur 2: Diagram, aandeel Turkse ouderen

Uit dit gegeven kan geconcludeerd worden dat er sprake is van zowel een stijging van het aantal inwoners met een Turkse herkomstnationaliteit als een toename van de Turkse ouderen. Er wordt verwacht dat deze toename zich verder zal zetten omdat de levensverwachtingen toenemen. Pas na 2040 kan er gesproken worden van een stabiliteit in de cijfers omdat de babyboomers tegen dan zullen uitdoven (STATBEL, 2018). Hierdoor is het belangrijk om voldoende aandacht te besteden in dit problematiek en oplossingsgericht te denken, om de woonproblemen ten gevolge van de vergrijzing te verlichten.

3. ZORGGEBRUIK

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk richt zich op het zorggebruik onder Turkse ouderen, met speciale aandacht voor hun behoeften en verwachtingen op dit gebied. Daarnaast worden, met het oog op het begrijpen van het gebruik in zorg, zowel de professionele zorg als de ondersteuning door de familie en kinderen besproken en vergeleken. De uiteenzetting van deze aspecten is cruciaal voor het bepalen van de zorgbehoeften binnen de Turkse gemeenschap.

3.2 Zorgverwachtingen

Volgens de traditionele visie van Turkse ouderen is het vanzelfsprekend dat de kinderen voor hun ouders zorgen en wordt de zorgtaak vaak als niet onderhandelbaar beschouwd. Daarnaast interpreteert men deze taak als een plicht en liggen de verwachtingen die ouderen van hun kinderen hebben uitermate hoog. Ze zijn van mening dat de kinderen hun ouders in huis moeten nemen vanaf het moment dat ze hulpbehoevend worden, omdat het anders als een schande wordt beschouwd als familieleden niet voor elkaar (willen of kunnen) zorgen (Schellingerhout, 2004). De familie-eer speelt bij deze opvatting een zeer grote rol. In verscheidene gevallen zijn het derhalve de familieleden die de primaire zorg aan hun ouders verlenen en wordt er sterk vastgehouden aan de culturele tradities. Bovendien worden deze tradities versterkt door het geloof, de islam. De zorg voor ouderen staat duidelijk vermeld in de Koran, waarin wordt benadrukt dat men de ouders op de beste manier moet behandelen (Keten, 2013).

Het baren van zonen wordt gezien als een garantie voor de toekomst omdat zij de familie zullen voortzetten. Hierdoor staan zij centraal omdat de groei en voortplanting van de familie van hen afhankelijk zijn. Dit verklaart waarom de zorgverantwoordelijkheid in de eerste plaats vooral wordt toegeschreven aan de oudste zoon (Van Buren et al., 2005).

Echter toont de realiteit het tegendeel en zijn het vooral vrouwen die de zorg van ouderen op zich nemen (Doganay & Güven, 2019). De mannen vertonen ongehoorzaamheid en durven de verwachtingen van hun af te duwen. De oplossing van de zorgvraag is dus vooral vrouwgericht, waarbij in het algemeen de vrouwen, zoals echtgenotes, dochters en schoondochters, degenen zijn die de verantwoordelijkheid van de ouderenzorg op zich nemen. Doordat zij in die gevallen verantwoordelijk zijn voor zowel hun eigen huishouden als de ouderenzorg nemen de lasten van de vrouwen toe (Arpacı, 2009).

“We hebben familiaal onderling niet echt gesproken over wie de zorgtaak zou opnemen. Ik heb wel voorgesteld aan mijn broers en zussen om de zorgtaak onderling te verdelen maar zij stonden er niet echt open voor. Omdat er volgens onze cultuur en geloof een rusthuis geen optie is, ben ik degene die de zorg op zich heeft genomen.” (Zuhal, 56 jaar)

3.3 Formele en informele zorg

Zoals eerder aangehaald, geven Turkse ouderen meestal de voorkeur aan informele familie zorg, aangezien ze zich meer vertrouwd voelen binnen hun familiekring en bij naasten dan bij professionele zorgverleners. Ze tonen terughoudendheid als het gaat om zorg in verzorgingshuizen en zien hier vaak enkel het negatieve van in (Meulen Kamp et al., 2010). Volgens hen zijn verzorgingshuizen namelijk bedoeld voor zielige ouderen die geen kinderen hebben om voor hen te zorgen (Yerden, 2000). Het brengen van een ouder naar een verzorgingshuis wordt dan ook gezien als een groot taboe. Na jarenlang voor hun kinderen te hebben gezorgd verwachten ze als vorm van wederkerigheid dat hun kinderen voor hen moeten zorgen (Maas, 2011). Het motto “samen uit, samen thuis” weerspiegelt de waarde die wordt gehecht aan de familiebanden en het samen blijven als gezin, zelfs als de zorgbehoeften toenemen.

Wat de formele zorg betreft, worden enkel de huisarts en het ziekenhuis gezien als aanvaardbare zorgvoorzieningen (Yerden, 2000). Ze vertrouwen voornamelijk op hun familienetwerk en zijn tevreden over de zorg die ze ontvangen, waardoor ze minder geneigd zijn daarnaast bijkomend gebruik te maken van thuiszorg of andere professionele voorzieningen. Bovendien hebben Turkse ouderen minder medische kennis en zijn ze minder bekend met het zorgaanbod in vergelijking met Vlamingen (Janssens, 2003).

3.4 Zorggebruik

Gezien het feit dat Turkse ouderen vaker te maken hebben met gezondheidsproblemen, zou men kunnen beargumenteren dat ze dan ook vaker gebruik zouden maken van professionele zorgdiensten. Hoewel ze sneller geneigd zijn om hun gezondheidsklachten te melden (Poort et al., 2003), blijft het gebruik van professionele zorg eerder beperkt tot huisartsbezoeken. Zo is de huisarts, in de meerderheid van de gevallen, het eerste aanspreekpunt bij gezondheidsklachten, waarbij Turkse ouderen de huisarts beschouwen als een ervaren en wijze genezer (Yerden, 2013). Schellingerhout (2004) stelt dan ook vast dat Turkse ouderen de huisarts vaker bezoeken dan autochtone ouderen.

De bezoeken aan de huisarts gebeuren vaak vanwege klachten die moeilijk te omschrijven zijn zoals “ik heb overal pijn”. Het ontbreken van taalvaardigheid maakt het ook moeilijk om de juiste diagnose te stellen, waardoor consultaties met de arts vaak beperkt blijven. Ze stellen het gebruik van andere medische zorgvoorzieningen en thuiszorg uit totdat de zorgvraag erg zwaar wordt, en zien opname in een verzorgingshuis als het allerlaatste redmiddel. Ze zouden zich enkel laten opnemen in een verzorgingshuis wanneer er echt geen andere optie meer lijkt te zijn (van der Wal, 2009). Een andere mogelijke verklaring voor het nihil gebruik van professionele zorgvoorzieningen door migrantenouderen is het feit dat de alternatieve diensten en mogelijkheden hen niet bekend zijn (Meulen Kamp et al., 2010).

Het is bijgevolg onbetwistbaar dat Turkse ouderen minder vaak gebruik maken van professionele zorgvoorzieningen. Ze willen massaal thuis verzorgd worden, vermits ze graag in de buurt van hun familie willen blijven. Daarnaast steunen ze erop dat hun familieleden zorg voor hen zullen dragen en zijn ze niet vertrouwd met de verschillende zorgvoorzieningen.

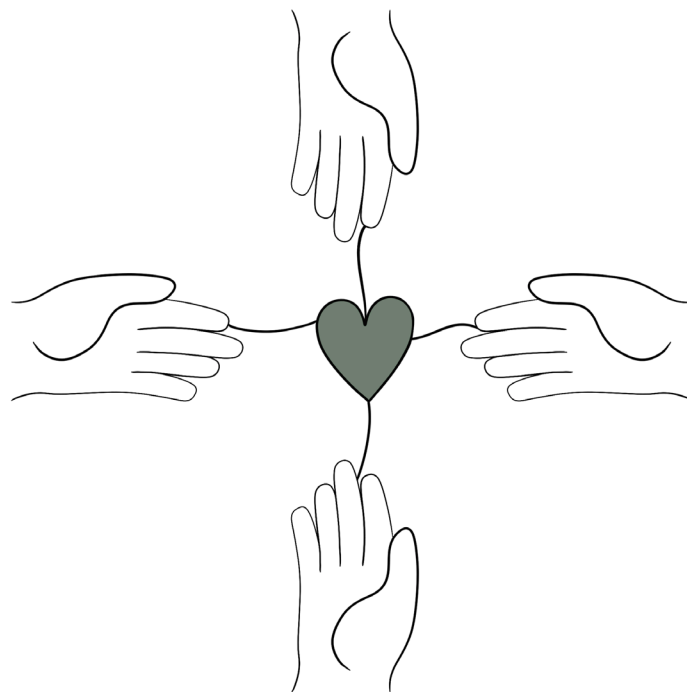
4. SOCIALE CONTACTEN

4.1 Inleiding

Elk individu heeft nood aan sociale communicatie met andere individuen. Sociale contacten zijn bijgevolg van uiterst belang voor de onderzoeksgroep van zorgbehoevende Turkse ouderen. Ze zijn cruciaal voor en dragen bij aan hun welzijn en hun kwaliteit van leven. Daarnaast is het van belang voor deze onderzoeksgroep omwille van het feit dat Turkse ouderen meer leunen op hun informele netwerk in de gevallen waarin ze hulpbehoevend zijn. Naarmate deze ouderen meer steun ontvangen binnen hun sociale kring en meer sociale contacten leggen, ervaren ze minder gevoelens van eenzaamheid en zijn ze minder kwetsbaar (van Dijk et al., 2013). Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat het relevant is na te gaan hoe deze sociale contacten functioneren binnen de Turkse cultuur en of ze van invloed zijn op de opvattingen van deze ouderen met betrekking tot zorgverwachtingen.

4.2 Ouderen en hun omgeving - het buurtnetwerk

Het sociale netwerk wordt in de literatuur omschreven als een verzameling van individuen waarmee men regelmatig in contact komt. Deze groep vormt een geheel van onder andere familieleden, broers en zussen, maar ook vrienden en kennissen die gezien worden als een belangrijke bron van ondersteuning (Wilken, 2016). Het blijkt dat goede en hechte sociale netwerken kunnen bijdragen aan de gezondheid van ouderen, waardoor ze langer zelfstandig kunnen blijven wonen. Om dit te realiseren is niet alleen de hulp van familie en professionele zorg nodig, maar is de ondersteuning van het buurtnetwerk evenzeer belangrijk (van Dijk et al., 2013).

Figuur 3: ondersteuning, eigen creatie

In het land van herkomst leefden de eerste generatie Turken dicht bij elkaar in hechte gemeenschappen waar familiebanden en sociale netwerken van uiterst belang waren. Er heerste een sterke verbondenheid tussen burens, familieleden en vrienden waarin iedereen elkaar hielp in tijden van nood. Deze sociale structuur werd dan ook in het gastland, meer bepaald België, voortgezet. Hierdoor werd er onder Turkse migranten in het gastland eveneens een sterk netwerk gevormd (Yerden, 2013). Deze individuen woonden in dezelfde buurt dikwijls dicht bij elkaar. Tevens werd de samenstelling van de buurt voornamelijk bepaald door individuen afkomstig uit dezelfde regio's in Turkije (Yerden, 2000).

Binnen de Turkse gemeenschap worden goede burens beschouwd als een waardevol geschenk, waarover men voldoende dankbaarheid moet tonen. Nu blijkt ook dat de band van de Turkse migranten met hun Turkse burens dikwijls hechter en persoonlijker is, aangezien ze dezelfde taal spreken en daarnaast ook dezelfde cultuur en religie delen. Hierdoor kunnen ze makkelijk met elkaar praten en hun kennis en ervaringen met elkaar delen. Bovendien kunnen ze een oogje in het zeil houden voor elkaar, wat extra geruststellend is, vooral op oudere leeftijd. Het spenderen van hun tijd gebeurt dus vooral in hun eigen vertrouwde kring waarbij ze gering in contact komen met autochtone ouderen. Daarenboven is het heel moeilijk om een band te creëren met de autochtone Belgische burens, vermits vele Turkse ouderen de Nederlandse taal niet voldoende beheersen (Hauspie, 2019).

4.3 Het familienetwerk

Een van de belangrijkste netwerken van Turkse ouderen, dat tevens een dominante rol speelt in het leven, is het familienetwerk (Schellingerhout, 2004). Binnen dit netwerk rekenen de Turkse ouders voornamelijk stevast op hun eigen kinderen. Dit omdat zorg familieplichtig wordt gezien wat traditioneel en religieus bepaald is.

Turkse ouderen wonen liever dicht bij hun kinderen en familie omdat ze zich dan geruster voelen. Ze weten dat als hun kinderen in de buurt zijn, ze makkelijker hulp kunnen krijgen bij dagelijkse taken en snel met hen contact kunnen opnemen in geval van nood. Hun kijk op familie is dan ook ruim en omvat het concept van 'Ataerkil Genis Aile'. Dit houdt in dat de familiedynamiek draait om drie generaties, met aan het hoofd het familiehoofd, gevolgd door zijn echtgenote, kinderen en kleinkinderen (Yerden, 2013). Aan het familiehoofd zitten de mannen die een dominante rol spelen. De familiezorg wordt vaak gedragen door de tweede generatie (eigen kinderen) waarbij de zorgverwachtingen voornamelijk op hen gericht zijn. Bovendien rekenen ouderen erop dat hun kleinkinderen te hulp zullen schieten als hun ouders het niet meer kunnen (Hootsen et al., 2013).

Turkse ouderen zijn dan ook het minst alleenstaand en beschikken over de grootste hulpbronnen (Schellingerhout, 2004). Echter wordt er weinig over gecommuniceerd, en is het moeilijk voor de ouderen om hun verwachtingen uit te spreken. Ze zijn bang dat het bekendmaken van hun verwachtingen voor conflicten zal zorgen. Hierdoor trachten Turkse ouderen zichzelf duidelijk te maken door middel van lichaamstaal (Yerden, 2014).

"Soms zegt mijn man van kom we gaan samen eens uiteten, dan trekt mijn mama onmiddellijk een lelijke gezicht, en wil ze niet dat we weggaan." (Zuhal, 56 jaar)

5. WONEN

5.1 Inleiding

Voordat er dieper ingegaan wordt op de woonwensen en behoeften van Turkse ouderen is het belangrijk een gedegen analyse te maken van hoe oudere migranten momenteel in België wonen. Om dit zo nauwkeurig mogelijk te benaderen, zal dit hoofdstuk eerst de woonsituatie van Turkse ouderen bespreken. Nadat de kwaliteit en geschiktheid van de woning aan bod zijn geweest, wordt de richting verder gezet naar de wensen en behoeften van de Turkse migranten, om op die manier hun woonsituatie beter te begrijpen.

5.2 Woonsituatie

De woonsituatie van de eerste generatie Turkse ouderen staat voornamelijk in verband met de financiële situatie. Deze situatie ligt meestal onder het gemiddelde ten opzichte van autochtone ouderen (Bui, 2011). De reden hiervoor is grotendeels de sluiting van de mijnen. Turkse mannen zijn hun baan kwijtgeraakt en hebben langdurig zonder werk gezeten. Daarnaast zijn Turkse vrouwen meestal huisvrouwen die afhankelijk zijn van hun mannen waardoor zij geen bron van financiële hulp voor het gezin kunnen betekenen. Vele Turkse migranten werden afhankelijk van uitkeringen, wat betekende dat ze verplicht waren rond te komen met een laag inkomen (van Der Wal, 2009).

Uit het rapport van de Vlaamse Overheid (2017) blijkt dat de Turkse ouderen minder vaak alleen wonen dan Belgische ouderen, waarbij ze vooral wonen in meergeneratiehuishoudens waarin ze met hun kinderen, kleinkinderen en zelfs achterkleinkinderen samenwonen. Hierdoor is een meergeneratiewoning meer bekend en gebruikelijker binnen de Turkse gemeenschap. Wat betreft de Turkse huishoudens kan er worden gesteld dat zij vaker in oudere woningen verblijven (Pannecoucke & De Decker, 2015). Hierdoor wordt de woonsituatie vaak negatief ervaren, omdat de woningen kwalitatief in minder goede staat zijn.

5.3 Woonwensen

Dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig thuis willen blijven wonen, geldt ook voor de Turkse ouderen. Wanneer zelfstandig wonen niet langer mogelijk is, kiezen ze ervoor om zich bij hun kinderen in te trekken. Ze willen immers zo dicht mogelijk bij hun kinderen blijven wonen en willen absoluut niet opgenomen worden in een verzorgingshuis omdat dit volgens hen niet overeenkomt met hun culturele normen en waarden (Yerden, 2013).

Een ander belangrijk aspect is dat ze streven naar een leefomgeving waarin de tradities en gewoonten kunnen worden voortgezet. Hierdoor willen ze dicht in de buurt van specifieke voorzieningen blijven wonen. Een Turkse ontmoetingscentrum, moskee of een islamitische slager, zijn voor hen dan ook belangrijke vereisten (Nitsche & Suijker, 2003). Hoe sterker de ondersteuning is voor het behoud van de identiteit, des te beter oudere migranten zich kunnen integreren in het gastland.

Wat betreft de wensen over de woningindeling, vormt cultuur en religie verder de rode draad. Het is opvallend te zien dat Turkse ouderen bij het indelen van de woning voornamelijk rekening houden met deze aspecten. Volgens religieuze voorschriften is het noodzakelijk dat het huis schoon en netjes wordt gehouden, omdat onder andere het dagelijks gebed binnenshuis wordt verricht. Derhalve zijn Turkse ouderen eraan gewend om de schoenen uit te trekken bij het betreden van hun woning en zien het liefst een schoenenkast in de inkomhal (Bui, 2011).

“Ik vind het niet fijn om de trap op te lopen omdat ik heel veel pijn heb aan mijn benen, en vooral aan mijn knieën. Je zou u verschieten als je het geluid van mijn knieën moest horen, ze kraken in elkaar.” (Songul, 84 jaar)

“Ik ben blij dat ik hier naast mijn dochter ben, als ik niet bij haar was dan zou dit zeker een van mijn wensen geweest zijn. Voor de rest heb ik niks te wensen, Godzijdank.” (Cigdem, 85 jaar)

“Ik zou graag een badkamer op de gelijkvloers willen en een lage wastafel voor de ‘woedoe’. Een bidet is niet altijd goed omdat ik mijn voet moet opheffen en bang ben om te vallen.” (Cigdem, 85 jaar)

6. TURKSE CULTUUR

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de aandacht gericht op de traditionele Turkse woningen. Dit om te zien op welke manier de Turkse migranten hebben gewoond, voordat ze naar België kwamen. Daarnaast wordt er getracht om na te gaan of hun traditionele en religieuze houding invloed hebben op het gebruik en de indeling van hun woning.

6.2 Traditionele Turkse woningen

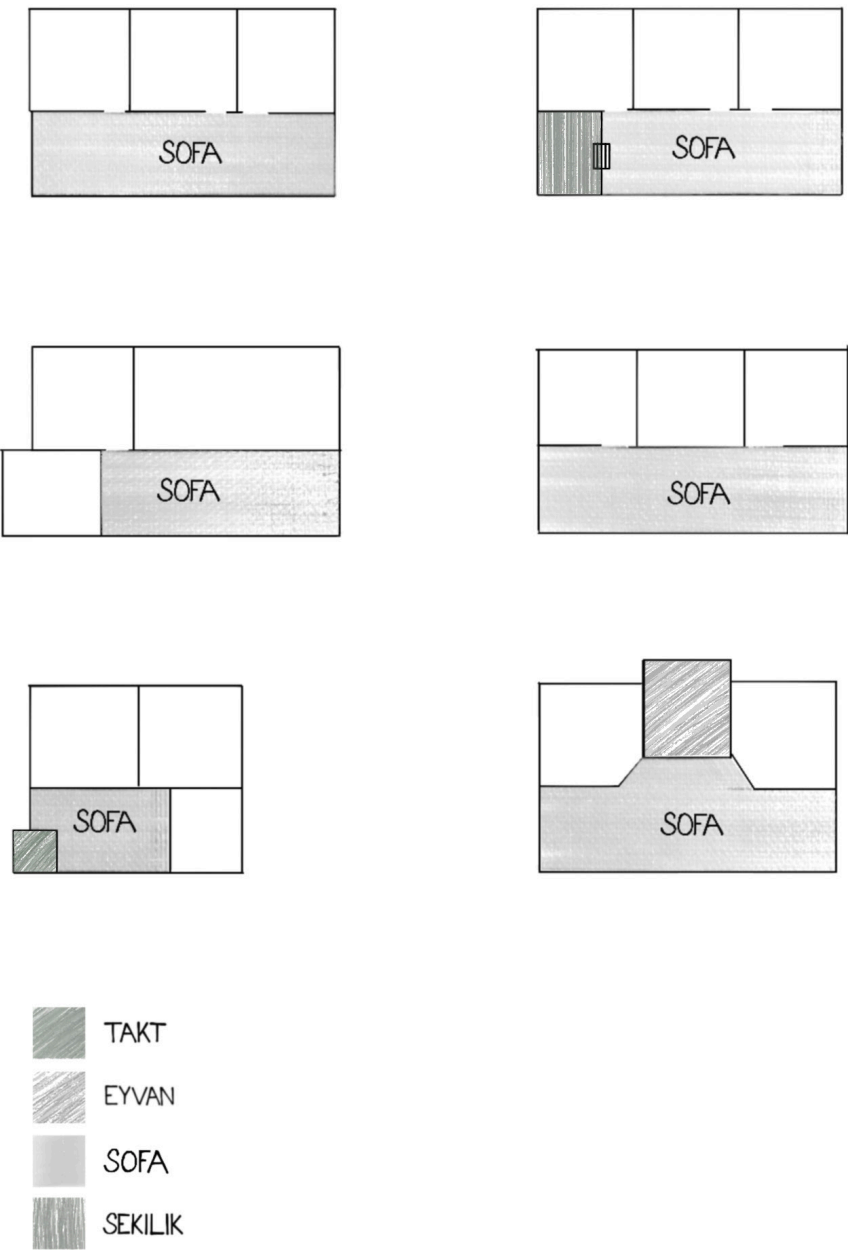
Vanaf de 15e eeuw begon het Turkse woningtype zich langzaam te vormen en ontwikkelde dit type een eigen woningtypologie. Deze traditionele huizen bestaan veralgemeend uit houtskeletbouw, rustend op zware stenen op de begane grond, die het stratenpatroon volgen (Karpuz, 2011). De keuze van materialen bij de bouw werd bepaald door de geografische eigenschappen van de steden waarin de huizen zich bevinden.

Zowel het exterieur als interieur van de Turkse huizen werden gevormd met het oog op privacy, voornamelijk om religieuze redenen. De woningen werden vaak geplaatst in rustige straten of doodlopende wegen, ver weg van drukke hoofdwegen en stedelijke centra. Dit leidde tot een typerende bouwstijl van huizen met tuinen of binnenplaatsen (Güven & Üstün, 2019).

In de beginfase bestonden de Turkse huizen voornamelijk uit één verdieping, waarbij later aanpassingen werden gemaakt en er met verloop van tijd meer verdiepingen werden toegevoegd (Eldem, 1954). Indien de woning meerdere verdiepingen had, werd het gelijkvloers vaak gebruikt als schuur, bergruimte of magazijn en bevond de woonruimte zich altijd op de bovenste verdieping.

In het woongedeelte is er altijd een “sofa” aanwezig, die fungeert als een centrale ontmoetingsplek waar familieleden en gasten samenkomen. In de “sofa” komen alle bewoners samen voor zowel dagelijkse activiteiten zoals zitten, werken en uitrusten als voor speciale gelegenheden zoals een feest. De “sofa” wordt volgens de studie van Eldem (1594) onderverdeeld in vier hoofdtypen: zonder sofa, buiten sofa, binnen sofa en een centrale sofa. Alle kamers binnen de woning komen uit naar deze centrale ruimte waardoor er een gevoel van samenhang en eenheid ontstaat.

De kamers binnen de traditionele Turkse woningen bestaan uit dezelfde grootte en zijn onafhankelijk van elkaar. Dit houdt in dat ze erg flexibel en multifunctioneel zijn ingericht. De ruimtes kunnen als woonkamer, als slaapkamer en zelfs als eetkamer en keuken worden gebruikt. Zo kan het overdag als een kook- en leefruimte functioneren en 's nachts een slaapplek zijn waarbij matrassen op de grond worden gelegd.

Figuur 4: Ontwerp typologieën van Turkse traditionele woningen, gebaseerd op Vandewalle, J. (1998)

6.3 Religie

Religie vormt een essentieel aspect binnen de Turkse cultuur die zeker niet over het hoofd gezien kan worden. De oudere leden van de Turkse gemeenschap worden vaak als bijzonder gelovig beschouwd, gezien ze meer belang hechten aan hun religieuze verplichtingen. De sterke geloofsovertuiging is een van de factoren die invloed hebben gehad op hoe de huizen zijn vormgegeven.

De traditionele huizen geven duidelijk de invloed van islamitische normen en overtuigingen weer. De voornaamste kenmerken zijn onder andere minimale ramen aan de buitenkant, indirecte ingangen naar woningen en hoge muren en dakranden (Güven & Üstün, 2019). De privacy is een kernwaarde binnen de islamitische normen. Omwille van die reden worden de huizen niet hoger gebouwd dan die van de burens om inkijk in elkaars woningen te voorkomen (Akyüz, 2023).

Het is van groot belang om de privacy van vrouwen binnen de woning te waarborgen en de interactie met de buitenwereld te beperken. Deze lijnen van privacy worden ook in het interieur doorgetrokken waarbij het typerend is dat er aparte ruimtes voorzien worden voor vrouwen en mannen.

De ruimte die specifiek is toegewezen aan vrouwen wordt gedefinieerd als 'haremlük'. Hier kunnen vrouwen hun dagelijkse activiteiten uitvoeren en genieten van privacy binnen het huishouden. Aan de andere kant van de woning bevindt zich het 'selamlük'. Dit dient als ontvangstruimte voor mannen. In deze ruimte worden ook buitenstaanders, individuen die geen deel uitmaken van de nabije familie, ontvangen voor sociale interacties, formele bijeenkomsten en gastvrijheid (Akyüz, 2023).

6.4 Gebruik van ruimtes

Zoals eerder vermeld, bestonden Turkse woningen niet alleen uit kamers maar werden er ook andere belangrijke ruimtes toegevoegd, elk met een specifieke functie. Het belangrijkste onderdeel daarvan is de sofa, omdat deze een zeer bepalende functie heeft in de indeling van de woning. Naast de sofa vormen de slaapkamers een essentieel deel van de woning, omdat ze werden verrijkt met verschillende functies. De functionaliteit staat binnen de kamers centraal, omdat men door het invoegen van verschillende functies ernaar streeft om aan de behoeften en de noden van de bewoners te voldoen (Bozkurt, 2013).

De kamers worden beschouwd als een eenheid, aangezien zo goed als alle voorzieningen in één kamer voorzien zijn (Bozkurt, 2013). Zo bestaat één muur in de meeste gevallen uit een kast die dienst doet als opbergruimte, terwijl aan een andere kastenwand de rest van de elementen worden ontworpen zoals een haard, zithoek (sedir) en zelfs een badkamer (Ayalp, 2011). Op die manier was er vrijheid om alle huishoudelijke taken in een ruimte uit te voeren. Opmerkelijk is dat de opstelling van de kamers en functies van het meubilair geen verschillen toonden, of het nu gaat om een huis in een kleine stad of een paleis (Demirarslan, 2017).

Figuur 5: Turkse wandkasten Yüklük

Figuur 6: Turkse kamer

7. MEERGENERATIEWONING

7.1 Inleiding

Tot slot wordt er in dit hoofdstuk de notie ‘meergeneratiewoning’ besproken, om een beter beeld te creëren over deze manier van wonen. Als eerst wordt er kort uiteengezet wat een meergeneratiewoning inhoudt en waarom personen, meer specifiek Turkse ouderen ervoor kiezen in te wonen bij hun kinderen. Bijgevolg wordt nagegaan welke voor- en nadelen deze woonvorm met zich meebrengt.

7.2 Meergeneratiewonen

Het samenwonen van drie generaties gebeurt vaak omwille verscheidene redenen. Zo kan er sprake zijn van individuen die het leuk vinden om samen te wonen, of kan men hiervoor kiezen omwille van financiële redenen of kan dit dienen als een alternatieve woonvorm om oudere generaties de nodige zorg te bieden (Timmers, 2016). Binnen de Turkse gemeenschap is deze laatste reden dikwijls de drijfveer van de ouderen om over te gaan tot het samenwonen in een meergeneratiewoning. Echter worden de verwachtingen hierover niet specifiek uitgesproken en wordt er voorafgaand niet overlegd of deze woonvorm wel de juiste benadering is. Het is dus geen bewuste keuze die de familie maakt om samen te gaan wonen. De tweede generatie Turken ervaren de zorgverlening aan hun ouders namelijk als plicht, waardoor ze de zorgverwachting niet kunnen afwijzen.

Tevens is dit gegeven duidelijk merkbaar binnen het empirisch onderzoek, omdat alle ouderen zowel in de cases als interviews aangaven dat ze zijn ingetrokken bij hun dochters zonder hierover vooraf te hebben gesproken. Na het intrekken van de zorgbehoevende ouder bij zijn/haar kind, lijken in eerste opzicht alle wensen vervuld te zijn omdat de ouderen grotendeels tevreden zijn over de woonsituatie. Dit kan niet gezegd worden over de tweede generatie kinderen omdat zij na het inwonen van de ouderen vaak met moeilijkheden kampen, wat betreft de woonsituatie en het privéleven.

Hierdoor kunnen de ervaringen binnen de context van meergeneratiewoningen van zorgbehoevende Turkse ouderen niet echt als positief geklasseerd worden aangezien het een situatie betreft die ongewenst en onverwachts ontstaat. Dit brengt met zich mee dat er vooral negatieve gevoelens worden ervaren binnen deze vorm van wonen.

De kijk op en de manier waarop individuen meergeneratiewonen is sterk afhankelijk van de cultuur waarin men leeft (Timmers, 2016). Binnen de Turkse samenleving komt het dan ook vaker voor dat ouderen samen met hun kinderen onder een dak wonen of dat de oudste zoon na zijn huwelijk met zijn vrouw in het ouderlijk huis blijft (Timmers, 2016). Het is duidelijk dat Turkse ouderen in zekere mate geen besef hebben over hoe zwaar en belastend het kan zijn voor de hedendaagse samenleving. Zij weten immers niet beter en hebben niets anders ervaren.

“Ik zorg al jaren voor mijn moeder. Soms vind ik het wel erg dat niemand bij wil springen om mijn lasten te verminderen. We zijn met 4 kinderen en er is niemand buiten mij, die open staat om mijn mama ook in huis te nemen. Soms denk ik van waarom moet ik altijd voor mijn mama zorgen? heb ik niet het recht om mijn eigen leven te leiden?” (Elif, 59 jaar)

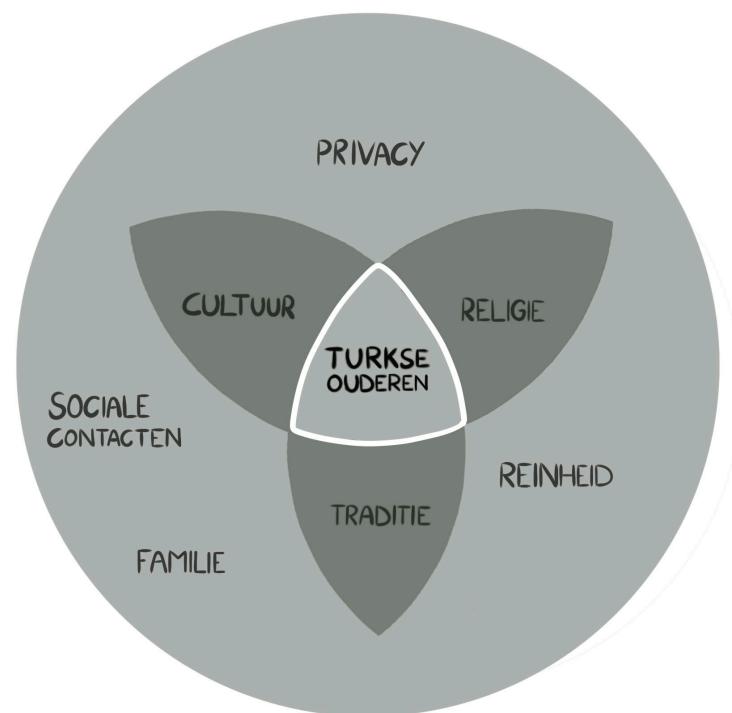
7.3 Voor- en nadelen

Hoewel voormelde woonvorm niet altijd gewenst is voor de tweede generatie Turken, blijkt dit niet voor de onderzoeksgroep in kwestie. Voor hen is deze woonvorm bijna een vereiste. Hoewel er zich specifieke voor- en nadelen voordoen, moet er wel steeds in het achterhoofd worden gehouden dat iedere situatie anders is.

De voordelen van een meergeneratiewoning zijn ten eerste de aanwezigheid van familieleden in de buurt waardoor vooral de eerste generatie ouderen weinig vorm van eenzaamheid kunnen ervaren. Door de nauwe band met de bewoners van de woning is het ook mogelijk om sneller in te grijpen en te hulp te schieten in geval van nood. Ouderen die nog niet zorgbehoevend zijn en fysiek gezond zijn kunnen daarnaast ook helpen bij dagelijkse huishoudelijke taken of bij het zorgen voor de kleinkinderen. Dit laatste is niet het geval binnen dit onderzoek omdat alle ouderen zorgbehoevend zijn. Andere voordelen van meergeneratiewoningen kunnen financieel gebonden zijn omdat de lasten onderling verdeeld kunnen worden.

Er kunnen zich ook een tal van nadelen voordoen, meer specifiek wanneer er wederkerig niet genoeg over de verwachtingen gesproken wordt. Het is dus heel belangrijk om hierover te praten voordat men de stap zet om samen onder een dak te wonen. De gevolgen die zich in de eerste plaats voordoen zijn meestal het gebrek aan voldoende ruimte en de beperking op het recht op privacy. Een tweede nadeel is het feit dat er spanningen voortkomen omwille van de verschillen in generaties. Turkse ouderen leven nauwer samen met hun cultuur en religie waardoor ze niet echt open staan voor veranderende handelingen. Het is van essentieel belang dat elke bewoner compromissen sluit om het samenwonen aangenamer te maken en de woontevredenheid te behouden. Wanneer er binnen de meergeneratiewoning zorg wordt verleend is het belangrijk om de grenzen duidelijk kenbaar te maken en dit vooral om de kans op overbelasting en veeleisendheid van de ouderen te vermijden (Timmers, 2016).

“Ik zal het zo zeggen euhm,... alleen voelt mijn mama haar een beetje eenzaam en verlaten ik weet niet of dit verwennerij is of dat het echt nodig is maar we kunnen haar nooit alleen laten.” (Zuhal, 56 jaar)

Figuur 7: Schematische weergave van de resultaten, eigen creatie

8. CONCLUSIE LITERATUURSTUDIE

Na het verkennen van een grondige theoretische analyse kan worden bepaald dat de literatuurstudie verschillende relevante sporen heeft onthuld. Ter verduidelijking werden deze relevante sporen in de vorm van parameters in een schema weergegeven in figuur 7. Na de literatuurstudie kan er tevens worden geconcludeerd dat er een complexe dynamiek bestaat tussen culturele, traditionele en religieuze waarden. Opmerkelijk is dat deze drie waarden grote invloed hebben op de percepties en verwachtingen die Turkse zorgbehoevende ouderen hebben met betrekking tot de door hen nodige zorg.

Als eerste staat het begrip '**familie**' centraal, aangezien zorg als een plicht van de familie wordt beschouwd binnen de voornoemde drie domeinen. Turkse migrantenouderen verwachten in eerste instantie enkel zorg en hulp van hun eigen kinderen, waardoor alternatieve formele voorzieningen schaars of niet worden overwogen. De **nabijheid van de familie** is voor hen om deze reden van essentieel belang. Ook zijn ze ervan overtuigd dat hulp minder toegankelijk voor hen is indien de kinderen niet in de buurt wonen, zodat ze dit laatste te allen koste willen vermijden.

Bovendien spelen ook de **sociale contacten** een belangrijke rol, waarbij burens en kennissen een essentiële bijdrage leveren. Er werd immers reeds vastgesteld dat Turkse ouderen meer leunen op hun informele netwerk in de gevallen dat ze hulp nodig hebben. Indien ze wegens omstandigheden niet zouden kunnen rekenen op hun familie, zullen ze zich steeds wenden tot burens, vrienden en kennissen. Op die manier beschouwen hulpbehoevende Turkse ouderen hun burens en kennissen als een belangrijk steunpilaar.

Het volgende principe dat van belang is, is **religie**. De eerste generatie Turkse ouderen houden zich nog steeds vast aan hun culturele en religieuze tradities en zijn over het algemeen zeer praktiserend. Ouderen voelen zich, met de Koran als leidraad, vaak vrijer hun verwachtingen kenbaar te maken en kunnen deze aan de hand van hun religieuze tradities gemakkelijker afdwingen. Bovendien vinden deze principes ook hun weerslag in de woningindeling, waarbij rekening wordt gehouden met zowel de scheiding tussen mannen en vrouwen als de reinheid van de ruimtes.

Dit leidt tot het belang van het volgende criterium, namelijk de **privacy**. Over het algemeen valt niet te zeggen dat de Turkse ouderen zich willen terugtrekken en verlangen naar een moment van afzondering. Ze zoeken steeds actief het gezelschap van anderen. Wel houden de vrouwen echter afstand van mannelijke gasten, hetgeen de noodzaak van een aparte ruimte benadrukt. Daarnaast is het behoud van hun identiteit belangrijk en dit kan ondermijnd worden als deze ouderen niet over een eigen ruimte beschikken om deze tot uiting te brengen. Dit beklemtoont nog eens de noodzaak van een eigen plek, aangezien een aparte ruimte Turkse ouderen de mogelijkheid biedt op hun eigen authentieke manier te leven.

Het daaropvolgende en laatste principe is **reinheid**. Vanwege de geloofsovertuiging is een van de pijlers het dagelijkse gebed, hetgeen traditioneel op een gebedskleed wordt verricht. Dit leidt ertoe dat de bewoners altijd de schoenen uittrekken voordat ze het huis betreden. Voor het gebed is een rituele wassing vereist, waardoor zowel het toilet als de badkamer net zoals andere ruimtes om hygiëne vragen. Daarnaast dient binnen de woning alles rein te zijn, zodat elke ruimte geschikt is voor het verrichten van gebeden. Binnen de woning moet alles schoon zijn, aangezien elke ruimte geschikt is voor het verrichten van gebeden. Dit betekent dat hygiëne van belang is in alle delen van het huis, zodat de religieuze plichten zonder enige belemmeringen kunnen worden vervuld.

DEEL **2**

EMPIRISCH ONDERZOEK

9. METHODOLOGIE

9.1 Inleiding

Dit hoofdstuk is opgedeeld in twee delen: de methodologie en het eigenlijke empirisch onderzoek. Het eerste deel betreft het gedeelte waarbij de relevantie en reden van het onderzoek, de onderzoeksmethode en de onderzoekswerkwijze worden besproken. Onder het volgende deel valt het empirisch gedeelte van het onderzoek dat het analyseren en verwerking van de onderzoeksresultaten betreft.

9.2 Relevantie van het onderzoek

Een empirisch onderzoek is relevant omwille van verscheidene redenen. Enerzijds is een empirische methode aangewezen om informatie te verwerven en beduiding te krijgen van standpunten van de respondenten die deelnemen aan diepte-interviews. Anderzijds werd er voor een kwalitatieve methode gekozen omdat deze manier relevant is om bewustzijn te creëren rond de problematiek van de onderzoeksgroep in kwestie. Het gaat beknopt om de woonproblematiek waarin Turkse migrantenouderen grote zorgverwachtingen hebben ten aanzien van hun kinderen en bij hen gaan inwonen vanaf het moment dat ze hulpbehoevend zijn.

Via de empirische manier van onderzoeken kunnen inzichten van de betrokken Turkse migrantenouderen omtrent het betreffende onderwerp tot uiting komen. Deze inzichten worden meegenomen bij het ontwerpen van de ideale ruimtes van deze ouderen.

Aan de hand van dit empirisch onderzoek wordt er immers getracht een antwoord te formuleren op de vraag naar de woonwensen, behoeften en het welzijn van de desbetreffende doelgroep, namelijk zorgbehoevende Turkse ouderen die deel uitmaken van een meergeneratiewoning doordat ze inwonen bij hun kinderen. Dit antwoord zal een beter beeld schetsen over de wijze waarop het ontwerp van het interieur van de woning voor deze Turkse ouderen dient te worden opgesteld. Om een zo goed mogelijk ontwerp voor te leggen, is een nauwkeurig onderzoek van essentieel belang.

Hiervoor wordt een levendige verdieping in de huidige woonsituatie van de zorgbehoevende ouderen gehanteerd. Op die manier wordt er diepgaande kennis opgedaan over de behoeften en voorkeuren van de ouderen in kwestie en kan er een optimaal ontwerp worden opgesteld. Dit optimaal ontwerp houdt in dat het voldoet aan al hun wensen en verwachtingen.

9.3 Reden van het onderzoek

Hetgeen zich onder deze tussentitel bevindt werd geschreven in het standpunt van de schrijfster van deze masterthesis.

Het onderwerp van deze masterthesis ligt mij erg nauw aan het hart. Als kleindochter van eerste generatie Turkse migranten ben ik met dezelfde waarden en normen opgevoed als deze die werden besproken in deze thesis. Ik heb dan ook een sterke band met de Turkse cultuur, die centraal stond in mijn opvoeding.

Sinds het overlijden van mijn opa, 7 jaar geleden, was het voor mijn oma geen mogelijkheid om alleen te blijven waardoor ze bij ons thuis is komen wonen. Bijgevolg maak ik zelf deel uit van een meergeneratiewoning. Door mijn eigen ervaringen ben ik me ervan bewust wat de doelgroep doormaakt en kan ik hun inzichten en standpunten al gedeeltelijk voorspellen.

Ik kan eerlijk toegeven dat het samenleven met Turkse ouderen een zware uitdaging is en vaak gepaard gaat met spanningen en conflicten. Toch vraag ik me steeds af hoe het komt dat Turkse ouderen zeer afhankelijk van hun kinderen worden op het moment dat ze zorgbehoevend worden.

In het besef dat ik ook ooit tot de ouderen zal behoren, heb ik er voor gekozen dit onderzoek uitsluitend te richten op de eerste generatie Turkse ouderen. Bovendien werd er nog (bijna) geen onderzoek gedaan naar deze problematiek. Omdat er nog minder informatie bekend is over de ervaringen en inzichten van de tweede generatie, heb ik er voor geopteerd de tweede generatie Turken bij de interviews te betrekken. Op die manier hoop ik ook hen een stem te geven. Ook zij hebben wensen en noden met betrekking tot de manier waarop een meergeneratiewoning er uit zou moeten zien.

Ik spreek uit eigen ervaring, wanneer ik zeg dat ik heb gezien hoe uitputtend en belastend het vis oor mijn moeder om mijn oma de verwachte zorg te bieden. Ik zie hoe ze haar uiterste best doet om aan de verwachtingen van mijn oma te voldoen en een goede dochter voor haar te zijn. Hierdoor is de tweede generatie dan ook van groot belang binnen deze context, aangezien de last op hen rust, wat niet over het hoofd gezien mag worden.

9.4 Onderzoeksmethode

De onderzoeksmethode werd onderverdeeld in twee fases. In de eerste fase, de voorbereidingsfase, werd een literatuurstudie gedaan en in de tweede fase, de uitvoeringsfase, werden casestudies en diepte-interviews gehouden. Alle verworven informatie wordt gebruikt in het masterproject.

Allereerst vond er een dataverzameling plaats die werd gevolgd door een inhoudsanalyse. Deze dataverzameling mondde uit in de literatuurstudie. Het verdere onderzoek gebeurde hoofdzakelijk op empirische wijze. Hierbij werd er besloten om twee cases en twee interviews te houden, in dit geval bij zorgbehoevende ouderen die deel uitmaken van een meergeneratiewoning. De cases maakten het mogelijk waarnemingen te doen in het dagelijks leven en gebruik van de woning. Daarnaast maakte deze manier van onderzoeken het mogelijk om daadwerkelijk in de praktijk te stappen door elk detail in de woning te observeren en na te gaan op welke manier de bewoners oplossingen hebben gevonden voor de problemen die ze ervaren, om hun woonervaring te verbeteren.

Met de interviews werden de overtuigingen van deze respondenten vastgelegd en werd er ingezoomd op hun ervaringen binnen de meergeneratiewoning. De diepte-interviews werden steeds ondersteund met een vragenprotocol dat op voorhand werd opgesteld. Aan de hand van de empirische methode wordt er voornamelijk onderzocht hoe de woonsituatie van de eerste generatie Turkse ouderen eruit ziet vanaf het moment dat ze hulpbehoevend worden en zich om diezelfde reden moeten huisvesten in de woning van hun kinderen.

Aan de hand van deze interviews wordt bovendien ook gepolst naar de oplossingen die deze Turkse ouderen op zelfstandige wijze hebben ontwikkeld om aan hun eigen zorg- en woonwensen te voldoen. De verschillen in de woonervaringen van enerzijds Turkse migrantenouderen en anderzijds de overige bewoners, die zonder twijfel bestaan, zullen op die manier bovendien ook worden nagegaan.

Verder werd het gehele onderzoek vanuit het perspectief van zowel een onderzoeker als een ontwerper benaderd. Waarbij de bevindingen en inzichten in het masterproject worden uitgewerkt.

9.5 Onderzoekswijze

Ter aanvulling op de voorafgaande literatuurstudie werd overgegaan tot het uitwerken van twee cases en twee interviews.

De twee casestudies hielden huisbezoeken in van meergeneratiewoningen. Het interieur werd steeds op nauwkeurige wijze geobserveerd en beoordeeld. Enkel op die manier kon er een goed beeld geschetst worden over de manier van leven en het gebruik van de ruimtes, van de migrantenouderen. Zo kon er immers worden nagegaan in welke mate de parameters hun uitwerking vinden in de meergeneratiewoningen van deze Turkse ouderen.

Wat betreft de interviews, werd gekozen voor het bevragen van vier respondenten die omwille van hun eigen ervaringen een belangrijk bijdrage leveren aan het onderzoek. Specifiek werd het onderzoek uitgevoerd bij vier vrouwen, waarvan twee deel uitmaken van de eerste generatie migrantenouderen en de overige twee de dochters van de hoofdrespondenten waren. De kleinkinderen waren ook steeds aanwezig, maar maakten niet actief deel uit van de gesprekken.

Verder werden de interviews afgenomen in het Turks doordat de vrouwen van de eerste generatie de Nederlandse taal niet beheersen. Ook met de dochters werd in het Turks gecommuniceerd, tenzij ze iets wilden meedelen dat hun ouder niet mocht begrijpen, in welk geval ze overschakelden naar de Nederlandse taal.

Er werd ervoor gekozen de gesprekken te voeren op locatie. De redenen hiervoor waren de optimale comfort van de zorgbehoevenden enerzijds en de mogelijkheid tot observatie anderzijds. Aangezien de interviews werden gehouden in de woning van de zorgbehoevenden, hoefden zij zich niet te verplaatsen. Daarnaast speelde de mogelijkheid om de meergeneratiewoning op zich en de dagelijkse handelingen van de bewoners te observeren een grote rol bij deze keuze.

Via de interviews werd getracht een beeld te schetsen van de ervaringen en wensen van de Turkse migrantenouderen. Het voornaamste doel hiervan was om na te gaan of de bevindingen uit de literatuur overeenkomen met de praktijkervaringen. Het nevensdoel is bovendien ook om na te gaan of er bijkomende aspecten zijn die niet in de literatuur zijn belicht, maar wel cruciaal zijn voor de respondenten. Daarenboven werd er ook aandacht besteed aan de tweede generatie kinderen, die de zorg verlenen. Dit zorgt ervoor dat het masterproject niet alleen tegemoetkomt aan de behoeften en wensen van de oudere, maar ook voldoende aansluit aan de behoeften van alle bewoners van desbetreffende woningen.

Alle respondenten kregen de verzekering dat hun gegevens met een pseudoniem zouden worden verwerkt in de onderzoeksresultaten en waren ervan op de hoogte dat ze op elk moment de mogelijkheid hadden een einde te maken aan het interview. Ook werd steeds om de toestemming van de respondenten gevraagd omtrent het gebruiken van de interviews in deze masterthesis.

Het viel ten eerste op dat alle respondenten uiterst gemotiveerd waren om deel te nemen aan het onderzoek. Ze wilden absoluut alle details bespreken die het onderzoek tot een goed einde zouden leiden. Eén van de redenen hiervan was het feit dat ze op de hoogte waren van het feit dat ik zelf deel uitmaak van een meergeneratiewoning en ze mijn oma persoonlijk kenden. Alle respondenten voelden zich dan ook op hun gemak.

Profiel respondenten

In het kader van deze masterthesis werden de zorgbehoevenden, de zogenaamde eerste en tweede respondenten, met volgend profiel geïnterviewd:

Respondenten Eerste generatie Turkse ouderen						
Geslacht	Pseudoniem	Leeftijd	Geboortestad	Woningtype	Locatie	Familiestructuur
M	Cigdem	85	Kars	Rijwoning	Maas-mechelen	Weduwe 9 kinderen (waarvan, 4 overleden zijn)
M	Songül	84	Bozkır, Konya	Halfopen	Lanklaar	Weduwe 3 kinderen

Figuur 8: Profiel respondenten van de eerste generatie

Aangezien de kinderen de zorg verlenen binnen hun eigen woning, werden ook de dochters bij het gesprek betrokken:

Respondenten Tweede generatie dochters						
Geslacht	Pseudoniem	Leeftijd	Geboortestad	Woningtype	Locatie	Familiestructuur
M	Zuhal	56	Maaseik	Rijwoning	Maas-mechelen	Gehuwd, 2 zonen, 1 dochter
M	Fatma	62	Bozkır, Konya	Halfopen	Lanklaar	Gehuwd, 2 zonen, 1 dochter

Figuur 9: Profiel respondenten van de tweede generatie

Selectiecriteria

Vornoemde cases zijn gebaseerd op specifieke selectiecriteria. Allereerst diende er sprake te zijn van een **zorgbehoevende ouder** die een Turkse achtergrond had en deel uitmaakte van een **meergeneratiewoning**. Vervolgens werd de doelgroep vastgesteld op basis van een specifieke **leeftijdscategorie van 75 jaar of ouder**. Deze leeftijdsgrens werd vastgesteld om er zeker van te zijn dat de Turkse ouderen daadwerkelijk behoevend zijn. Daarnaast werd er bijzondere aandacht besteed aan de ruimtelijke ligging van de woning en werd er nagegaan of er voldoende bewoners met dezelfde **etnische achtergrond** in de betreffende wijk wonen. Enkel op die manier kon er worden nagegaan in welke mate de zorgbehoevende ouderen **actieve sociale contacten** onderhouden binnen dezelfde etnische groep. Gemakkelijkheidshalve werd er gefocust op woningen gelegen in **Vlaanderen**. In deze woning moeten drie generaties van dezelfde familie wonen, waarbij de eerste generatie ouderen **zorg ontvangt van** de tweede generatie, hun eigen kinderen, en indien nodig van de derde generatie, hun kleinkinderen. Daarnaast dient de woning vrij te zijn van **ingrijpende architectonische ingrepen**, hoewel bewoners wel individuele aanpassingen kunnen hebben gemaakt om de zorg van de ouderen te vergemakkelijken. Op deze laatste manier wordt gegarandeerd dat er informele stappen zijn genomen om aan de zorg- en woonbehoeften van de ouderen te voldoen, waardoor de optie om naar een **woonzorgcentrum te verhuizen volledig wordt uitgesloten** en de zorgbehoevende ouderen zich zo lang mogelijk bij hun eigen kinderen kunnen huisvesten.

Beide cases moesten aan volgende selectiecriteria voldoen:

- Zorgbehoevend
- Meergeneratiewoning met 3 generaties onder één dak
- Leeftijdscategorie 75 jaar of ouder (middenouderdomsfase)
- Actieve sociale contacten binnen dezelfde etnische groep
- Vlaanderen
- Zorg door de familie
- Vrij van ingrijpende architectonische ingrepen
- Uitsluiting woonzorgcentrum

Parameters

Daarenboven werden de twee cases en interviews op dezelfde methodische wijze besproken. Uiteraard werd hierbij gebruik gemaakt van het hierboven uiteengezette theoretisch onderzoek. Om een nauwkeuriger beeld te schetsen van het uitgevoerde literatuuronderzoek werd er een parameterlijst opgesteld. De parameters in deze lijn dienen als richtlijn bij het evalueren en analyseren van de verzamelde gegevens. Aan de hand van deze wijze van onderzoeken is het mogelijk een helder beeld te schetsen van hoe de resultaten van het empirisch onderzoek overeenkomen met het theoretisch kader.

De parameterlijst ziet er als volgt uit:

Nabijheid Familie
Sociale contacten
Religie
Privacy
Reinheid

Figuur 10: Parameters vastgesteld uit het literatuuronderzoek

CASESTUDIE 1

Meergeneratiewoning gelegen te Lanklaar

Omschrijving

In het eerste geval gaat het om een zorgbehoevende oudere die al twaalf jaar samen met haar dochter, schoonzoon en kleinzoon leeft. Het betreft een hoekwoning, bestaande uit twee verdiepingen en een zolder, die zich bevindt in een rustige wijk te Lanklaar, een dorp gelegen in de provincie Limburg. De buurt kenmerkt zich door een levendige mix van culturen, met een aanzienlijk aantal Turkse bewoners. Er zijn tevens tal van winkels beschikbaar op loopafstand, waaronder een Turkse supermarkt.

Motief voor het inwonen

De betreffende zorgbehoevende oudere heeft gedurende een lange periode in haar eigen woning geleefd. Kort na het overlijden van haar echtgenoot verslechterde de gezondheid van de oudere waardoor ze al snel zorgbehoevender werd. Vanaf het moment dat het niet langer meer mogelijk was om zelfstandig te wonen, trok ze in bij haar oudste dochter en haar gezin. Zij is één van de vier kinderen van de oudere en was het meest bereid om haar in huis te nemen en haar de nodige zorg te leveren.

Oorspronkelijk bestond het gezin van de dochter uit het koppel en drie kinderen. Op het moment dat de oudere zich huisvestigde bij haar dochter woonden er nog twee kinderen thuis. Na een korte tijd verliet ook het tweede kind de gezinswoning. Op heden is er dus sprake van een woning waarvan twee van de drie kinderen het ouderlijk huis hebben verlaten. Momenteel is er nog één zoon die thuis woont, waardoor de familie meer ruimte en vrijheid heeft in vergelijking met enkele jaren ervoor. De dochter van de oudere is huisvrouw en draagt grotendeels de verantwoordelijkheid voor de zorg van haar moeder. Omwille van haar werkloosheid beschikt ze over voldoende tijd om aan de behoeften van haar moeder te voldoen. Toch geeft de dochter tijdens een kort gesprek aan dat ze uitgeput raakte door het aantal en tempo van de zorgtaken.

Ruimte indeling

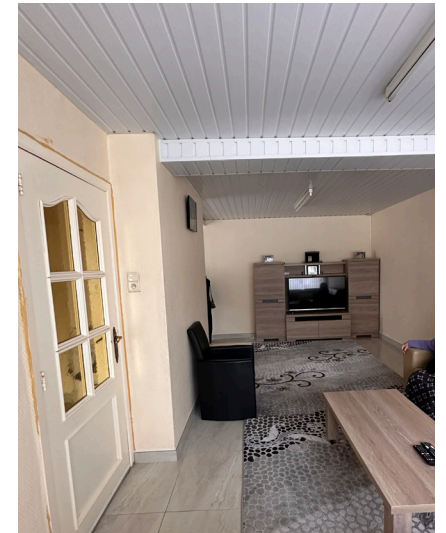
De voordeur van de woning bevindt zich aan de straatkant. Bij binnenkomst van de woning betreedt men een hal, waar ook de trap naar de eerste verdieping te vinden is. Opmerkelijk is het feit dat het toilet zich op een verhoging van twee treden in deze gang bevindt. Aan de rechterzijde van de ingang bevindt zich een deur die toegang geeft tot een ruimte met een L-vormige woonkamer en een eetruimte. Achter deze ruimtes bevinden zich zowel de keuken als een eethoek.

Het gelijkvloers van de woning bestond oorspronkelijk alleen uit bovenvermelde ruimtes, maar er werd later een uitbreiding doorgevoerd die nu wordt gebruikt als een extra berging. Op dit moment bestaat deze berging uit een wasbak, wasmachine en diepvries. Vervolgens werd vastgesteld dat de eerste verdieping bestaat uit drie slaapkamers, elk met toegang tot een gedeelde badkamer voorzien van een toilet.

Tot slot beschikt de woning over een ruime zolder boven de eerste verdieping, die deels wordt gebruikt als slaapkamer van de zoon en deels als extra bergruimte.

Figuur 11: Voorgevel van de woning

Figuur 12: Woonkamer (gemeenschappelijk)

Figuur 13: Keuken (gemeenschappelijk)

Figuur 14: Traphal

Figuur 15: Berging (aanbouw)

Figuur 16: Slaapkamer van de zorgbehoevende ouder

PARAMETERS

SCORE

Nabijheid familie

+ + +

De zorgbehoevende ouder woont al voor een periode van 12 jaar in de woning van haar dochter, waar ze samen met haar schoonzoon en kleinzoon onder één dak leeft. Dit betekent dat ze voortdurend elkaars gezelschap delen. De ouder is geen moment alleen en de onderlinge contacten zijn nauw met elkaar verweven. Er wordt vanaf het opstaan tot het slapen gaan gezamenlijk gegeten, gezeten en met elkaar gecommuniceerd. Bovendien wonen enkele andere familieleden, zoals de zus van de oudere en haar twee nichten, op korte afstand. De nabijheid van deze familieleden vergemakkelijkt het onderlinge contact, waardoor ze vaker fysiek contact met elkaar onderhouden, dan met overige familieleden. Ze houden elkaar wederzijds in de gaten en springen bij waar nodig.

Sociale contacten

+ + +

De verbondenheid wordt tevens versterkt door de ondersteuning van de burens, die niet alleen beschouwd worden als nabije kennissen, maar eerder als een onderdeel van de familiekring. De interacties met de burens gaan dan ook verder dan de gebruikelijke burenrelaties. In de omgeving zijn verschillende burens van Turkse afkomst te vinden. Zij brengen regelmatig een bezoek aan de zorgbehoevende oudere en schieten te hulp in de gevallen dat dit nodig is. Het feit dat de deuren steeds voor elkaar open staan is hier niet alleen een gebaar van gastvrijheid, maar ook een teken van sterke banden en wederzijdse zorgzaamheid.

Religie

+ +

Bij aankomst in de woning werd al snel duidelijk dat de schoenen, zoals gebruikelijk, aan de ingang werden uitgetrokken. Verder kon er een gebedskleed in de hoek van de woonkamer en religieuze decoraties aan de muren worden waargenomen. Hetgeen opmerkelijk was, was het feit dat er een kalender met gebedstijden aan de muur van de woonkamer hing. Bovendien bestond de bijgebouwde berging uit een wastafel, die daar specifiek geplaatst werd voor de rituele reiniging voor het gebed. Voormelde aspecten suggereren allen dat er regelmatig gebeden werd en religie een grote rol speelde in de betreffende woning.

Privacy

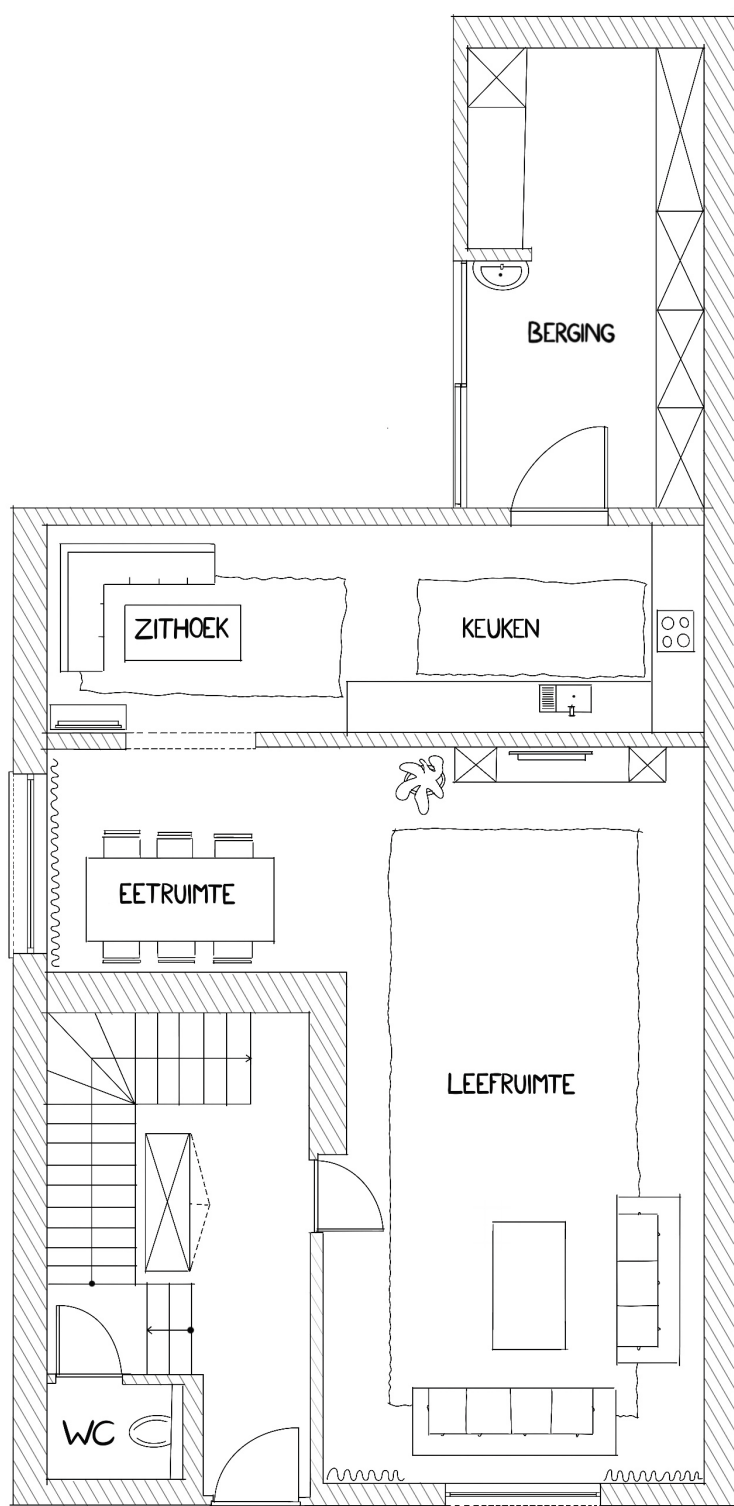
+ -

In de dagelijkse gang van zaken delen de bewoners voortdurend elke activiteit, zonder enige vorm van privacy. Er ontbreekt een aparte ruimte voor de oudere zorgbehoevende persoon om zich terug te trekken voor een moment van rust of persoonlijke tijd. Hierdoor is er sprake van een constant gevoel van blootstelling. Het ontbreken van privacy zorgt voor meer spanningen, aangezien niemand binnen de woning de mogelijkheid heeft om een moment van rust te ervaren. Vanwege de voortdurende aanwezigheid van de zorgbehoevende ouder, ontvangen de overige bewoners ook vaak opmerkingen over hun alledaagse handelingen van de oudere.

Reinheid

+ +

Het belangrijkste aspect van reinheid binnen de betreffende woning is als eerst het betreden van de woning zonder schoenen. Omdat de vloeren betegeld zijn, lagen er grote tapijten in elke ruimte om de kou tegen te gaan, aangezien men binnen zonder schoenen rondloopt. Er waren geen misplaatste spullen te vinden in de woning en de ruimtes zagen er allen netjes uit, hetgeen zeer opmerkelijk was. Ook het keukenblad was vrij van overbodige voorwerpen en zag er opgeruimd uit. Daarnaast lag het gebedskleed netjes in een hoekje om te voorkomen dat iemand er per ongeluk overheen zou lopen. De oudere gaf aan dat ze altijd heel netjes en geordend heeft geleefd, en dat ze haar dochter dan ook graag op dezelfde manier ziet leven.

Figuur 17: Schets plattegrond, Lanklaar

Omschrijving

Het tweede geval betreft een meergeneratiewoning dat gelegen is in het hart van de gemeente Maasmechelen, meer specifiek in de Tuinwijk die destijds specifiek werd opgericht voor de arbeiders van de steenkoolmijn te Eisden. Omwille van het feit dat het om een mijnwijk gaat, bevinden zich er nog vele Turkse migranten van de eerste generatie in deze buurt. De typologie van deze woningen straalt een tweewoonst uit, maar zijn in werkelijkheid opgesplitst, waardoor er twee halfopen woningen ontstaan zijn. De locatie is gunstig voor de ouderen omdat het dicht bij het centrum ligt en alle voorzieningen gemakkelijk bereikbaar zijn. Daarbij bevindt zich op loopafstand van de buurt in kwestie een Turkse moskee.

Motief voor het inwonen

De zorgbehoevende ouder heeft vijf kinderen die allen uit huis waren op het moment dat haar echtgenoot overleed. Haar man is namelijk 12 jaar geleden overleden waardoor ze alleenstaande werd. Ze voelde zich al snel eenzaam in een huis dat veel te groot voor haar alleen was en werd met de tijd zorgbehoevender. Na overleg met de kinderen werd al snel duidelijk dat zij niet echt bereid waren om hun moeder in huis te nemen. Ten slotte nam één van haar dochters het initiatief en besloot ze om haar moeder in haar eigen woning toe te laten. Ze kon het immers niet over haar hart verkrijgen om haar moeder alleen achter te laten. Op de dag van vandaag woont de zorgbehoevende voor een periode van 10 jaar bij haar dochter en haar gezin. Dit gezin bestaat uit het getrouwd koppel en één kind. Ook in dit geval is de dochter een huisvrouw die, naast de zorg voor haar moeder, ook nog eens alle huishoudelijke taken op zich neemt.

“Ik zorg al jaren voor mijn moeder. Ik probeer alles te doen wat ze wil, alleen om haar gelukkig te zien. Ik doe mijn best omwille mijn gehoorzaamheid aan Allah. Hoe moeilijk ik het ook soms heb, ben ik toch dankbaar voor deze tijden.”
(Elif, 59 jaar)

Ruimte indeling

De hoofdingang van de betreffende woning bevindt zich aan de zijkant van het huis, in dit geval aan de linkerzijde. Bij binnenkomst wordt meteen de centraal geplaatste trap opgemerkt, die recht tegenover de ingangsdeur is geplaatst.

Het gelijkvloers bestaat uit een slaapkamer en een woonkamer met een open keuken. Daarnaast beschikt de keuken ook over een berging. Achter de keuken bevindt zich een smalle gang, met het toilet aan het einde. Deze gang dient overigens als een tweede ingang voor de woning.

De begane grond van de woning omvatte oorspronkelijk enkel bovenvermelde ruimtes. Later is er een aanbouw geweest die specifiek bedoeld is voor de zorgbehoevende ouder. Deze ruimte is volledig afgestemd op haar wensen en behoeften. Het betreft een slaapgedeelte met een comfortabele zithoek, een televisie en kledingkast. Daarnaast werd er ook gezorgd voor persoonlijke badkamer met een wastafel.

Tot slot leidt de voormelde trap naar de eerste verdieping die bestaat uit twee overige slaapkamers.

Figuur 18: Voorgevel woning

Figuur 19: Keuken

Figuur 20: Woon- en slaapgedeelte van de zorgbehoevende ouder

Figuur 21: Badkamer van de zorgbehoevende ouder

PARAMETERS

SCORE

Nabijheid familie

+ +

De zorgbehoevende ouder woont op de dag van vandaag al 10 jaar samen met haar dochter, schoonzoon en kleinzoon. Gedurende de dag zijn ze voortdurend samen en wordt er altijd samen gegeten. Dit heeft mede gezorgd voor de vorming van hechte banden tussen de familieleden, waarbij iedere bewoner zich inzet voor de zorgbehoevende ouder. De zoon van de zorgbehoevende ouder woont in de buurt en komt regelmatig een bezoekje brengen aan zijn moeder. De nabijheid van de zoon van de oudere brengt een gevoel van geruststelling en veiligheid met zich mee. Hoewel de zoon op korte afstand woont, vertrouwt de familie niet op zijn hulp. Ze vinden het belangrijk dat er regelmatig fysiek contact tussen moeder en zoon is, omdat dit de moeder blij maakt, maar voor de rest zijn er geen andere familieleden die te hulp schieten in gevallen waarin dit nodig is.

Sociale contacten

+ + +

De sociale contacten van de oudere zijn redelijk actief. Zo brengt ze regelmatig een bezoek aan haar burens (vriendinnen) van dezelfde eerste generatie. De aanwezigheid van ouderen uit de eerste generatie draagt bij aan het gevoel van samenhang daarin dat er vaak herinneringen en anekdotes over hun eigen levens worden uitgewisseld. De bijeenkomsten van de eerste generatie ouderen versterken daarnaast ook de onderlinge band tussen de families van deze ouderen. Ze ervaren vergelijkbare moeilijkheden, wat betekent dat ze elkaar beter begrijpen en wederzijdse ondersteuning kunnen bieden.

Religie

+ +

Tijdens het bezoekje was de zorgbehoevende ouder niet thuis, aangezien zij door een familielid naar de moskee was gebracht. Hierdoor werd al snel duidelijk dat religie in haar leven een belangrijke rol speelt. Haar dochter gaf aan dat ze regelmatig naar de moskee gaat om tijd door te brengen met andere leeftijdsgenoten. In haar kamer hing bovendien ook een kalender met de gebedstijden, waarvan kan worden afgeleid dat zij haar dagelijkse gebeden steeds uitvoert.

Privacy

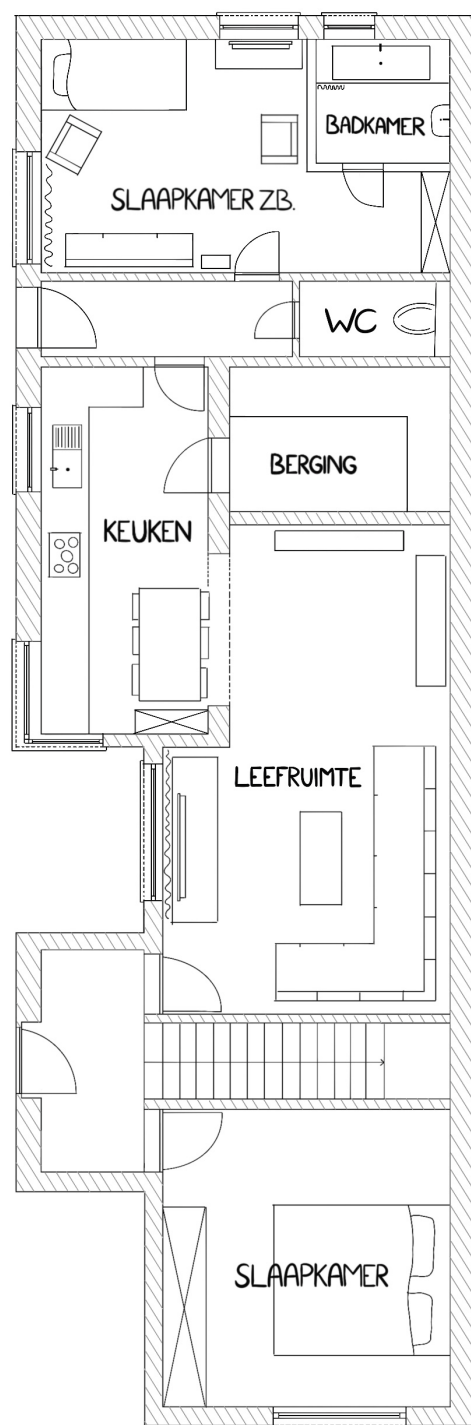
+ + +

De zorgbehoevende ouder wordt vaak betrokken in de activiteiten binnen de woning zelf. Zo wordt er altijd samen gegeten en gezeten. Er is een aparte ruimte voor de zorgbehoevende ouder gecreëerd, die aan al haar behoeften en wensen voldoet. Ze kreeg namelijk de mogelijkheid om de indeling en voorzieningen van haar ruimte zelf te bepalen, waardoor ze haar eigen identiteit kon uitdrukken. Voormelde ruimte is bereikbaar via een aparte ingang, zodat alle bewoners van de meergeneratiewoning de kans krijgen om volledig gescheiden te leven indien zij dat wensen. Het is een grote meerwaarde dat de oudere de vrijheid heeft om zelf te bepalen wanneer ze al dan niet wenst deel te nemen aan het huishouden van haar medebewoners.

Reinheid

+ +

Er werden verschillende schoenenkasten naast elkaar in de hal geplaatst. Hieruit kan worden afgeleid dat de woning zonder schoenen wordt betreden. De oudere is bovendien heel strikt over haar persoonlijke ruimte en heeft liever niet dat een familielid haar kamer zonder toestemming betreedt. De kamer is daarnaast altijd zorgvuldig en netjes opgeruimd. Elke ochtend maakt ze eerst haar bed op voordat ze haar dag start. De zorgbehoevende oudere houdt daarenboven haar dochter steeds scherp in de gaten en maakt opmerkingen over zaken die volgens haar niet goed zijn schoongemaakt of opgeruimd. Reinheid voor het gebed is voor haar ook van groot belang. Omwille van die reden wenst ze 4 keer per dag gewassen te worden, waarbij de verpleegster haar ondersteunt.

Figuur 22: Schets plattegrond, Eisdan-Tuinwijk

12. ANALYSE CASESTUDIES

Onder deze titel worden de resultaten van de twee casestudies grondig geanalyseerd. De evaluatie van de cases, op grond van de parameters, zorgen voor inzicht in de meergeneratiewoningen. Aan de hand van deze inzichten kunnen de verschillen en overeenkomsten binnen de woningen worden vastgesteld en besproken.

Deze parameters worden aan de hand van volgende scorelijst beoordeeld:

Zeer goed	Goed	Voldoende	Matig
+++	++	+	+-

Figuur 23: Scorelijst cases

Beide cases werden op volgende wijze beoordeeld:

PARAMETERS	CASE 1	CASE 2
Nabijheid familie	+++	++
Sociale contacten	+++	+++
Religie	++	++
Privacy	+-	+++
Reinheid	++	++

Figuur 24: Beoordeling cases

Uit de beoordelingsschema blijkt dat de cases geen grote verschillen vertonen en dat ze grotendeels met elkaar overeenkomen.

Niettemin zijn er enkele aspecten die aanzienlijk van elkaar verschillen, zoals de **privacy**. Dit verschil komt doordat de zorgbehoevende ouder in de tweede case over haar eigen ruimte beschikt waar ze zich terug kan trekken, terwijl dit niet het geval is in de eerste situatie. Aangezien de zorgbehoevende oudere in de eerste case over geen enkele mogelijkheid beschikt zich alleen terug te trekken in haar eigen ruimte, voldoet deze meergeneratiewoning niet aan het recht op privacy. In dit geval lijden zowel de zorgbehoevende oudere als het gezin van haar dochter onder deze tekortkoming. Hun mogelijkheid tot privacy is beperkt doordat ze voortdurend samen zijn en zelden de kans krijgen om alleen te zijn.

Een ander aspect betreft de **nabijheid van de familie**, die voor zichzelf spreekt aangezien beide ouderen bij hun eigen kinderen wonen. Beide zorgbehoevende ouderen houden nauw contact met hun familie en hebben in hun nabije omgeving voldoende familieleden wonen. Doordat de ouderen ten volle steunen op hun kinderen op het gebied van de zorg die ze verkrijgen, is hun tevredenheid over deze zorg erg hoog. Evenwel valt binnen deze context op dat in de tweede situatie geen extra hulp wordt geboden door de overige kinderen van de oudere. Het kerngezin waarin de zorgbehoevende oudere leeft, staat namelijk alleen in voor alle zorgtaken waardoor ze op verschillende momenten kunnen tekortschieten.

Naast de sterke familiebanden onderhouden Turkse ouderen ook goede **burenrelaties**. Ze kunnen altijd rekenen op hun buren indien dat nodig is. Deze onderlinge steun in hun omgeving zorgt ervoor dat ze zich meer verbonden voelen met de bewoners om hen heen en draagt rechtstreeks bij aan hun welzijn. Ze zijn tenslotte enorm dankbaar voor en vol lof over de steun en behulpzaamheid van hun nabije **sociale contacten**.

Uit de literatuurstudie bleek dat Turkse ouderen een sterke verbondenheid met hun **religie** hebben, hetgeen van invloed is op hun opvattingen over de **reinheid**. Er kan worden geconcludeerd dat deze aspecten in het praktisch kader van het empirisch onderzoek ook een belangrijke rol lijken te spelen. In beide situaties kan namelijk worden gesteld dat religie en reinheid een vereiste zijn binnen de meergeneratiewoning. Geen enkele ruimte van het huis wordt betreden met de schoenen aan en er wordt ook bijzondere aandacht besteed aan de zuiverheid van de vloer daar het gebedskleed hierover wordt uitgestrekt.

Beide ouderen hechten namelijk een enorm belang aan het verrichten van hun dagelijkse gebeden en wensen dit op de correcte manier te doen. Om deze wens te kunnen realiseren, wordt extra aandacht besteed aan de hygiëne van de ruimtes, zoals de badkamer en het toilet. Uit beide interviews blijkt ook dat de ouderen hun dochters wel vaker aanmoedigen alle ruimtes in het huis zo proper mogelijk te houden. Aan de andere kant is het uitvoeren van de rituele wassing, ook wel ‘woedoe’ genoemd, een enorme uitdaging voor deze ouderen. Om de rituele wassing op correcte wijze uit te voeren dienen de voeten gewassen te worden. Beide ouderen verrichten hun ‘woedoe’ aan de wastafel en hebben door hun beperkte motoriek moeite met het optillen van hun voeten.

13. ANALYSE INTERVIEWS

13.1 Inleiding

Bij het analyseren van de interviews was het in eerste instantie belangrijk om na te gaan in welke mate de vooraf vastgestelde parameters terugkwamen in de gesprekken. Uit hetgeen reeds uiteengezet werd, kan worden vastgesteld dat alle parameters uitgebreid aan bod kwamen in beide casestudies.

Daarnaast leidden de interviews tot de geboorte van nieuwe aspecten waar de zorgbehoevende ouderen mee werden geconfronteerd in de meergeneratiewoningen. Het betreft de aspecten ‘ondersteuning’ en ‘obstakels’ die hierna uitgebreid worden besproken. Deze waarnemingen worden gestaafd aan de hand van zowel het uitgevoerde literatuuronderzoek als de afgenomen interviews.

13.2 Ondersteuning

Uit de literatuurstudie en uit vooral uit mijn eigen ervaringen was ik wel degelijk nieuwsgierig voor dit aspect. Aangezien mijn oma op elk gebied ondersteund wil worden, wou ik als onderzoeker ook achterhalen of dit voor andere respondenten ook van toepassing was. Al snel werd er het belang van ondersteuning duidelijk, nog voordat ik de specifiek er op ben ingegaan.

Beide respondenten gaven duidelijk aan dat ze bij vrijwel elke handeling om hulp vragen en zelf niets meer zonder ondersteuning kunnen doen. Dit laatste is dan ook voornamelijk de reden waarom de ouderen bij hun kinderen zijn ingetrokken. Dit brengt met zich mee dat ze voortdurend afhankelijk zijn van anderen. Ze verlangen naar steun bij vrijwel elke handeling, onder meer bij het inschenken van een glas water, het doen van boodschappen en het aan- en uitkleden.

Er is nood aan een voortdurende ondersteuning in de dagdagelijkse, volgens ons perspectief ‘gemakkelijke’ handelingen, zodat de zorgbehoevende oudere zijn leven op de gewenste manier kan leiden. Deze grote nood aan ondersteuning brengt gevolgen met zich mee voor de tweede generatie kinderen. Zij gaven duidelijk aan dat ze continu tijd moesten doorbrengen met hun ouders en geen tijd meer op hun eigen leven op de gewenste manier te leiden.

“Mijn dochter is net als mijn rechterhand geworden, omdat ik niks kan doen helpt zij mij met alles. Ze kleed mij om, maakt mijn eten klaar en brengt mij naar de dokter. Ik ben haar elke dag dankbaar. Omdat ik oud ben geworden, kan ik niks meer doen en is mijn dochter mijn alles. Ze doet alles wat ik wil en wat ik nodig heb. Ze is een belangrijk deel in mijn leven en betekent ook veel voor mij.” (Cigdem, 85 jaar)

“Mijn dochter betekent letterlijk alles voor me. Ik kan mijn leven niet meer zonder haar voorstellen. Allah heeft me een geweldig kind geschonken, een zegen waarvoor ik niet genoeg dankbaarheid kan tonen. Zonder haar weet ik niet waar ik zou zijn beland. Ze kleed me om, ze kookt voor mij, ze legt me in bed en doet alles voor mij, echt alles.” (Songül, 84 jaar)

“Ja, helaas wel. Het is moeilijk om nog tijd door te brengen met mijn gezin zoals we dat vroeger deden. We zijn altijd gehaast en kunnen nooit echt ontspannen. Even uit eten gaan of alleen op vakantie gaan is niet langer mogelijk. Alles draait om de zorg van mijn moeder en we moeten ons leven aanpassen aan haar behoeften.” (Fatma, 62 jaar)

“Ik kook voor haar, koop haar nieuwe kleren, ik doe haar was, ik dek haar tafel elke keer op en ‘s avonds maak ik haar bed klaar. Hierdoor is mijn hele leven is gebaseerd op die van mijn moeder. Ik heb 7 jaar lang mijn eigen leven opgeofferd.” (Zühal, 56 jaar)

13.3 Obstakels

De respondenten vertelden over de moeilijkheden die ze ondervinden in de meergeneratiewoning en de hindernissen die hen belemmeren de dagdagelijkse activiteiten ten volle uit te voeren. Beide respondenten hebben aangegeven dat het voor hen zeer moeilijk is om dagelijkse handelingen zoals vroeger uit te voeren.

Door hun verslechterde mobiliteit ervaren ze regelmatig pijn in hun rug en benen, hetgeen hun dagelijkse activiteiten aanzienlijk beperkt. Hierdoor zijn ze voornamelijk aan huis gebonden en brengen ze hun dag al zittend door. Het oplopen van de trap en het wassen van de voeten in de wasbak voor de ‘woedoe’ zijn enkele van de grootste hindernissen in hun dagelijks leven.

Daarnaast deelde een van de dochters, de zorgverlener, mee dat ze enorm bezorgd is omwille van het feit dat er een grote kans is dat haar ouder, de zorgbehoevende, valt en niet terug recht kan staan. Omwille deze reden hebben ze dan ook initiatief genomen om de slaapkamer van de zorgbehoevende ouder op de gelijkvloers te plaatsen, om grotere risico’s voor te komen. Voor de andere respondent was een dergelijk geval niet mogelijk, omdat er niet voldoende ruimte in de woning is.

“Toen mijn moeder bij ons kwam wonen, kon ze gemakkelijk de trap op lopen. Maar omdat ik toen nog werkte maakte ik mij voortdurend zorgen over of ze veilig naar beneden kon komen. Mijn gedachten waren voortdurend bij haar.” (Zuhal, 56 jaar)

“Vroeger had ik moeite met de trap op lopen, maar nu hebben ze mijn slaapkamer naar beneden verplaatst. Alles dat ik nodig heb is op het gelijkvloers. Ik moet wel nog drie keer per week naar boven gaan om te baden. Dit valt tegen omdat ik heel veel pijn heb aan mijn benen en rug.” (Cigdem, 85 jaar)

“Ik heb voorgesteld aan mijn dochter om een bed beneden te plaatsen, maar ze wilden dat niet. Daardoor moet ik elke dag nog steeds met moeite de trap op. Zelfs bij mijn rituele wassing (woedoe), doe ik dat met veel moeite, deze benen bewegen niet meer. Het kost me zo veel tijd en energie om mijn voeten zo hoog te brengen.” (Songül, 84 jaar)

13.4 Veiligheid

Uit de interviews bleek dat de veiligheid in huis een belangrijk gegeven is voor zowel de ouderen als hun kinderen. Tijdens de gesprekken werd het duidelijk dat de ouderen zich geruster en veiliger voelen wanneer er anderen in huis zijn. Eén van de Turkse ouderen wist zelfs mee te delen dat ze zich helemaal niet op haar gemak voelt in het uitzonderlijk geval dat ze alleen is en wil absoluut niet alleen thuis worden gelaten. Ze vreest dat er zich onverwachte omstandigheden kunnen voordoen en is ook bang om ergens over te struikelen en niemand in de buurt is te hulp te schieten.

“Daarnaast kan mijn mama helemaal niet alleen blijven er moet altijd iemand in huis zijn. Als ik uit huis ga dan is er altijd iemand die thuis is. Ze geeft dat ook aan dat ze niet alleen wilt blijven.”
(Zuhal, 56 jaar)

“Ik kan ook niet meer alleen blijven in huis, ik heb enorm schrik dat er iets zal gebeuren. Ik denk ook veel na over alles waardoor ik begin te piekeren.” (Cigdem, 85 jaar)

14. CONCLUSIE EMPIRISCH ONDERZOEK

Uit de cases en interviews kan worden geconcludeerd dat de literatuurstudie wel degelijk overeenkomt met het empirisch onderzoek. Alle aspecten kwamen terug in de interviews met de Turkse migrantenouderen. Echter leidden de interviews ook tot de ontdekking van een aantal nieuwe aspecten, zoals de ondersteuning, de veiligheid en de obstakels. Al bij al kan ook worden gesteld dat de situaties van de respondenten zeer gelijkaardig zijn.

Op basis van de literatuurstudie en het empirisch onderzoek mocht ik voldoende inzichten en ervaringen meekrijgen. Bijgevolg kan ik zeggen dat ik voldoende informatie heb opgedaan om in het masterproject te hanteren. Hierbij is het ook duidelijk op welke aspecten er zeker rekening mee gehouden moet worden. Door de kennis die is opgedaan in het empirisch onderzoek is de woonsituatie verhelderd.

Opvallend en verbazend waren de tegenstrijdige opvattingen en ervaringen tussen de eerste en tweede generatie bewoners. Terwijl we kunnen spreken van een positieve woonervaring en tevredenheid bij de zorgbehoevende Turkse ouderen kunnen we duidelijk spreken van negatieve en ongunstige ervaringen voor de tweede generatie kinderen.

De tevredenheid ligt relatief hoog van de zorgbehoevende ouderen ondanks dat ze moeilijkheden ervaren binnen de woning. In tegendeel ligt de tevredenheid van de tweede generatie kinderen lager en zijn over het algemeen helemaal niet content met de huidige woonsituatie.

CONCLUSIE

Aangezien ik zelf ook samenwoon met een grootouder, vroeg ik me altijd af waarom Turkse ouderen telkens beroep doen op hun kinderen, terwijl er andere voorzieningen bestaan. Ik vroeg me dan ook telkens af, of dit ook geldig was voor andere inwonende zorgbehoevende Turkse ouderen. Op basis van mijn eigen ervaringen kan ik zeggen dat het samenleven met een Turkse migrantenoudere een zware uitdaging is en vaak gepaard gaat met bepaalde problemen. De belangrijkste oorzaak van deze problemen zijn grotendeels de generatieverschillen en de verschil in mentaliteit, waarbij veranderingen niet als aanvaardbaar worden beschouwd door de oudere generatie. Bijkomende aspecten die het wonen bemoeilijken zijn onder meer het gebrek aan ruimte en de zware verantwoordelijkheden die ermee gepaard gaan.

Om een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag, zijn belangrijke thema's binnen dit onderwerp bestudeerd en vervolgens verder geanalyseerd met behulp van een empirisch onderzoek en interviews. Deze aanpak heeft geholpen om een diepgaander inzicht te verkrijgen omtrent de praktijkervaringen van bewoners van meergeneratiewoningen.

In het theoretisch kader werden aspecten zoals de sociale contacten, het buurt- en familienetwerk, woonwensen en verwachtingen onderzocht om het profiel en de ervaringen van de Turkse migrantenouderen beter in kaart te brengen. Hieruit werden de belangrijkste aspecten geselecteerd als parameters om uiteindelijk het masterproject aan te laten voldoen. Bij het toetsen van de parameters aan de casestudies en de interviews kan worden vastgesteld dat ze over het algemeen met elkaar overeenstemmen. Het belang van deze aspecten in het leven van de ouderen was duidelijk merkbaar en vertoonde gelijkenissen onderling.

Uit het interview blijkt ook dat de tweede generatie Turken, het verlenen van de zorg als zware taak ervaren en hierdoor uitgeput raakten. Dit staat in contrast met de eerste generatie ouderen, de zorgbehoevenden, die wel zeer tevreden waren over de zorg die ze ontvingen en enkel moeilijkheden ondervonden met betrekking tot de toegankelijkheid van de woning. Aangezien het in het kader van dit onderzoek niet mogelijk was dieper in te gaan op de problematiek betreffende de zorgverstrekkers, is een onderzoek met betrekking tot de tweede generatie Turken, de zorgverstrekkers, een waardevolle suggestie voor een toekomstig onderzoek. Zo kunnen ook hun kritiek en ervaringen belicht worden, aangezien zij evenzeer deel uitmaken van de meergeneratiewoning.

Naast het feit dat de zorgbehoevende ouderen een enorme zorgverwachting ervaren, is het belangrijk aan te geven dat de Turkse migrantenouderen sterk aan hun traditionele opvattingen blijven aanhouden. Hun harde houding, eisende persoonlijkheid en dominerende rol maakt de situatie waarin ze bij hun kinderen inwonen nog complexer en moeilijker en leidt dit vaker voor spanningen binnen de woning. Ze staan dan ook praktisch niet open voor alternatieven van zorg, waarbij er op minimaal niveau interesse wordt getoond aan bijvoorbeeld thuiszorg en de zorg in woonzorgcentra.

Om de kwaliteit van leven te verbeteren van alle bewoners van een meergeneratiewoning, met op de eerste plaats de Turks migrantenouderen, dienen er momenten van rust te worden ingepland. Hierbij kunnen goed doordachte interieurarchitecturale ingrepen helpen die de last van zowel de zorgbehoevenden als de zorgverstrekkers doen verminderen. Naar mijn eigen ervaring en ten gevolge van het onderzoek kan er geconcludeerd worden dat de ouderen niet erg geneigd zijn om ingrijpende veranderingen in hun woonomgeving te zien. Hierdoor zal er in het masterproject de focus vooral liggen op subtiele aanpassingen die op een indirecte wijze voor verbetering zullen zorgen in meergeneratiewoningen.

15. MASTERPROJECT

15.1 Inleiding

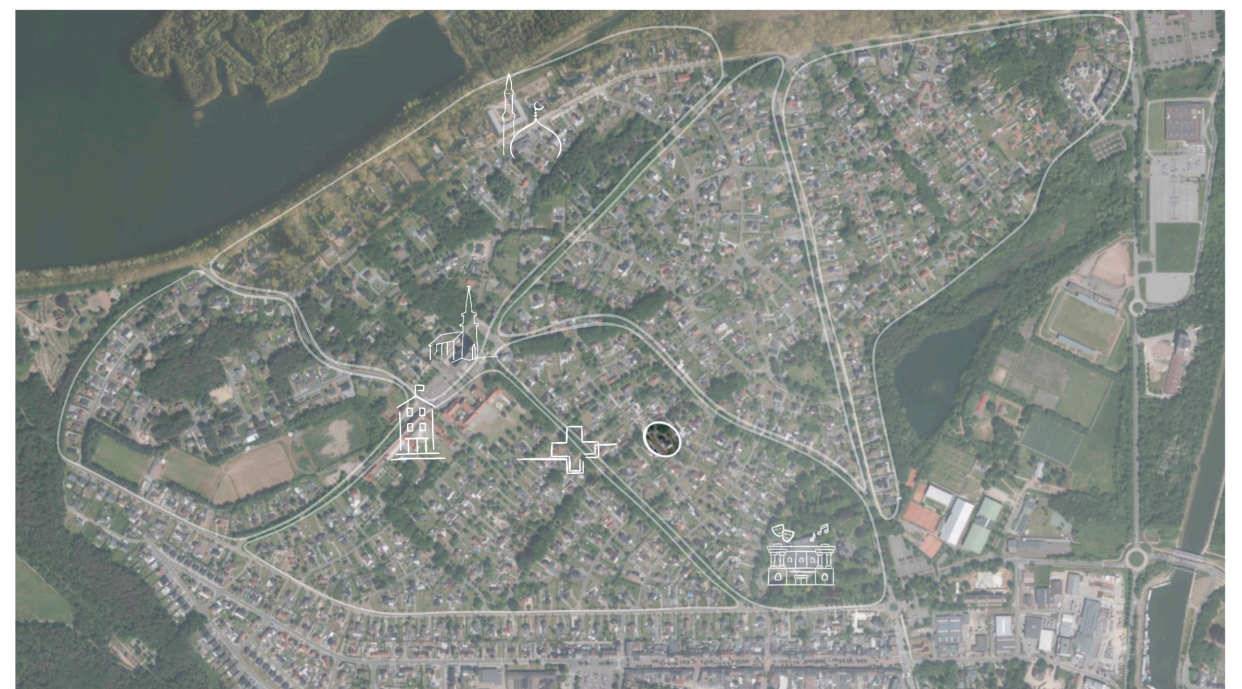
In dit laatste deel zal alle verworven kennis verworven van de literatuurstudie en het empirisch onderzoek worden vertaald in het masterproject. Zoals meermaals aangehaald gaat het over een meergeneratiewoning, die ik zal aanpakken. Er wordt tevens een laatste keer gebruik gemaakt van de parameters en zullen hun toepassing vinden in het ontwerp.

Aangezien ik voor de masterstudio koos voor het onderwerp ‘meubel/wonen’ betreft het ontwerp een woning van de mijnsite, waarbij er bijzondere aandacht zal besteed worden aan het meubelontwerp.

15.2 Selectie van locatie

Bij het kiezen van het pand heb ik er voor gekozen om binnen mijn directe omgeving te blijven, aangezien mijn thuissituatie de grondslag is geweest voor het onderzoek. Omdat het onderzoek wordt uitgevoerd op Turkse migrantenouderen in Vlaanderen meer specifiek Limburg Maasmechelen, is er geen betere optie dan de mijnsite woningen zelf. Mijn oma heeft, samen met haar gezin, dan ook jaren in een mijnwerkerswoning gewoond, waardoor er wel degelijk sprake is van een emotionele band met deze site.

Bovendien werd er steeds een zorgvuldige overweging gemaakt van de selectiecriteria van de panden, om het zo goed mogelijk aan te sluiten op het ontwerp. Eerst en vooral speelde de factor van de nabijheid van het centrum een belangrijke factor, zodat alle basisvoorzieningen binnen handbereik dienden te zijn. Daarnaast werd er ook rekening gehouden met de beschikbaarheid van zorgvoorzieningen zoals de huisdokter en apotheker, aangezien dit essentieel is voor zorgbehoevende ouderen. Ten slotte speelde de woonomgeving ook zijn parten, omdat de Turkse ouderen dikwijls omringd zijn door familieleden, kennissen en burens.

Figuur 25: Situering van het pand

15.3 Ligging

Het pand is dicht gelegen aan het centrum van Maasmechelen, meer bepaald op de Schalenborghlaan 17, in de tuinwijk van Eisden Cité. De woning is gebouwd in het jaar 1947 en ligt in een wijk dat zijn ontstaan heeft in de huisvesting van gastmijnarbeiders en hun families. Het gebouw ligt daarenboven op een loopafstand van tien minuten van het centrum, dat beschikt over zowel basisbehoeften als secundaire behoeften. De basisbehoeften betreffen onder meer een apotheker, een huisarts en een supermarkt. De secundaire behoeften betreffen voorzieningen zoals culturele centra, de Turkse moskee, enkele scholen en het Koningspark dat allerlei evenementen organiseert voor de buurt.

15.4 Concept

Op de dag van vandaag is er veel veranderd in de Tuinwijk omwille van het feit dat er druk wordt gerenoveerd en bijgebouwd door nieuwe bewoners. Ze passen de woningen aan om ze te laten voldoen aan hun huidige behoeften en houden bijna geen rekening met het erfgoed. Voor het ontwerp was het echter wel een cruciaal gegeven het erfgoed te behouden en respect te tonen aan de bestaande woningen. Omwille van de hiervoor vermelde reden, wordt er dan ook geen aanpassingen gedaan in de huidige woning van de ouderen die invloed kunnen hebben op het unieke karakter van het gebouw. Er wordt in het ontwerp een aanbouw aangebracht dat is ontstaan door een vierkantige raster, waarbij er grotendeels gebruik is gemaakt van grote raampartijen. Daarenboven wordt er getracht zo’n klein mogelijk oppervlakte te gebruiken zodat het bestaande gebouw een harmonie met de aanbouw vormt.

Het concept van het masterproject heeft als hoofddoel het uitbeelden van de verwachtingen en behoeften van de eerste generatie Turkse ouderen. Echter werd er tijdens het ontwerp alsook een evenwicht gezocht tussen de behoeften van de drie generaties, om aan alle bewonersnoden te kunnen voldoen.

Binnen het project baseert het ontwerp zich op multifunctionele meubels, die grotendeels afgestemd zijn op de zorgbehoevende ouderen. Er wordt getracht om de bewoners de vrijheid te geven op welke manier ze gebruik zullen maken van de ruimtes. Door gebruik te maken van flexibele meubels zijn alle bewoners vrij om te kiezen wanneer ze zichzelf al dan niet willen afzonderen om even tot rust te komen.

Bovendien zorgt deze manier van werken er op indirecte wijze voor dat de bewoners van alle generaties hun grenzen kunnen verleggen om de privacy terug tot leven te brengen. Het spel van ‘open/dicht’ komt terug in zowel de wandmeubels als de gordijnen, zodat er in dat opzicht geen sprake is van directe massieve afzonderingen.

Zoals vaker aangehaald, zijn de parameters de basis van de gehele masterthesis en werden ze ook opgenomen in het ontwerpproces. De parameters werden aan de hand van ontwerptools vertaald naar het masterproject en worden hierna in het kort uitgelegd.

15.5 Ontwerpparameters

Nabijheid familie + Sociale contacten

Bovenvermelde aspecten hebben een cruciale rol gespeeld bij het lokaliseren van het betreffende pand. De mijnsite was initieel bestemd voor arbeidsmigranten en tegenwoordig wonen er nog steeds veel Turkse migranten van de eerste generatie op loopafstand van elkaar. De gewoontes naar aanleiding van de mijnsite hebben ertoe geleid dat veel families zich in dezelfde buurt hebben gevestigd en op heden nog steeds dicht bij elkaar wonen. Daarnaast bestaat er door de grote aanwezigheid van dezelfde etnische groep in één wijk, een grote sociale interactie zodat de burerelaties nog steeds op de traditionele Turkse wijze kunnen bestaan.

Religie + Reindheid

Deze aspecten vertalen zich binnen het ontwerp, doordat er rekening werd gehouden met de reinheid en religie van de ruimtes. Er wordt gebruik gemaakt van kastenwanden waarbij er in de kamer van de zorgbehoevende ouder een wastafel geïntegreerd is, die binnen handbereik van de ouderen is. Bovendien wordt er binnen de woning een extra toilet voorzien en een speciale wastafel voor de ‘woedoe’ en dit allen omwille van hygiënische redenen, aangezien de drie generaties niet allen dezelfde badkamer en hetzelfde toilet moeten delen.

Privacy

Iedere bewoner krijgt een eigen ruimte om zich terug te trekken van de overige bewoners. De eerste generatie krijgt de volledige vrijheid om af en toe alleen tijd door te brengen en hier ook van te genieten doordat ze in hun kamer alle voorzieningen ter beschikking hebben. Aangezien het de tweede generatie is die de zorg verleent, blijven de eerste generatie oudere en het tweede generatie echter wel steeds met elkaar verbonden. Toch is er voldoende privacy en afzondering mogelijkheden aanwezig, het spel ‘open/dicht’ krijgt zijn invulling door de gordijnen die voor de raampartijen worden geplaatst en binnen de woning worden doorgetrokken.

Obstakels

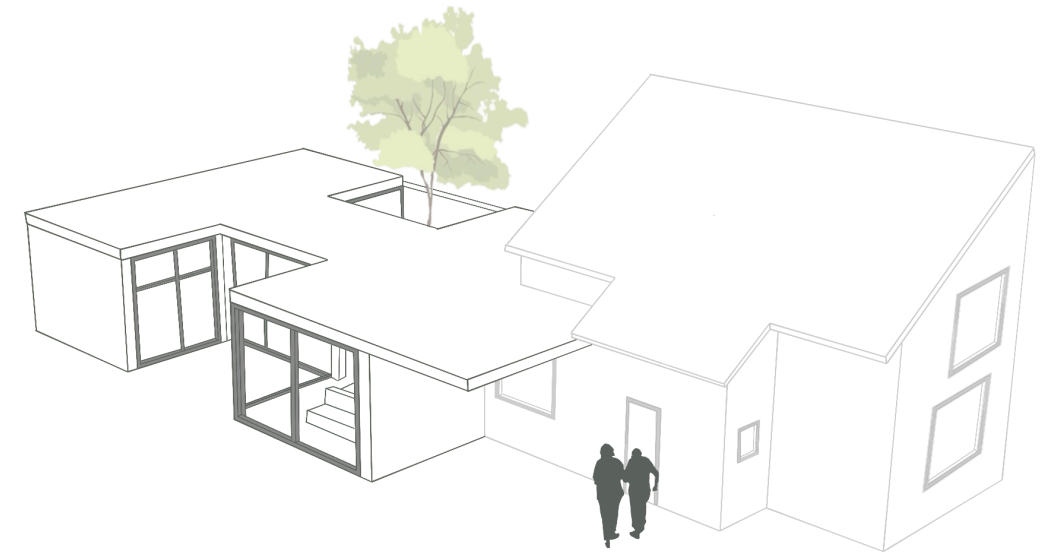
Om specifiek te focussen op de zorgbehoevende ouderen is er bovendien ook rekening gehouden met de evaluatie van de zorgnood in de toekomst. Hoe ouder de zorgbehoevende wordt, hoe slechter hun motoriek namelijk wordt. Hierdoor is de woning ontworpen zonder opstapjes en werd er voldoende deurbreedtes voorzien om de woning ook bereikbaar te maken met een rollator of begeleider. Daarnaast is iedere ruimte direct ook beschikbaar met de buitenomgeving en is men vrij om de ramen open te trekken, waardoor de tuin ook sneller te bereiken is.

Veiligheid + Ondersteuning

De veiligheid vertaalt zich in het ontwerp in de vorm van de open glaspartijen die de mogelijkheid geven om steeds zicht op elkaar te hebben in de woning elkaar. Op gewenste momenten van privacy kan elke bewoner gebruik maken van de voorziene gordijnen en kastenwanden om zich af te zonderen zodat het recht op privacy hierdoor zeker niet in gedrang komt.

Daarnaast is de woning ontworpen rondom een centraal middelpunt waarbij zowel het woongedeelte als slaapgedeelte zich dicht bij elkaar bevinden. Zo is het steeds mogelijk snel in te grijpen in geval van nood en kunnen zorgbehoevende ouderen door het geweten en gevoel van dicht bij elkaar te zijn, zich geruster voelen en gedragen.

Vervolgens werden de meubels en nate ruimtes voorzien van speciale steungrepen die het vallen of uitglijden van de ouderen voorkomen.

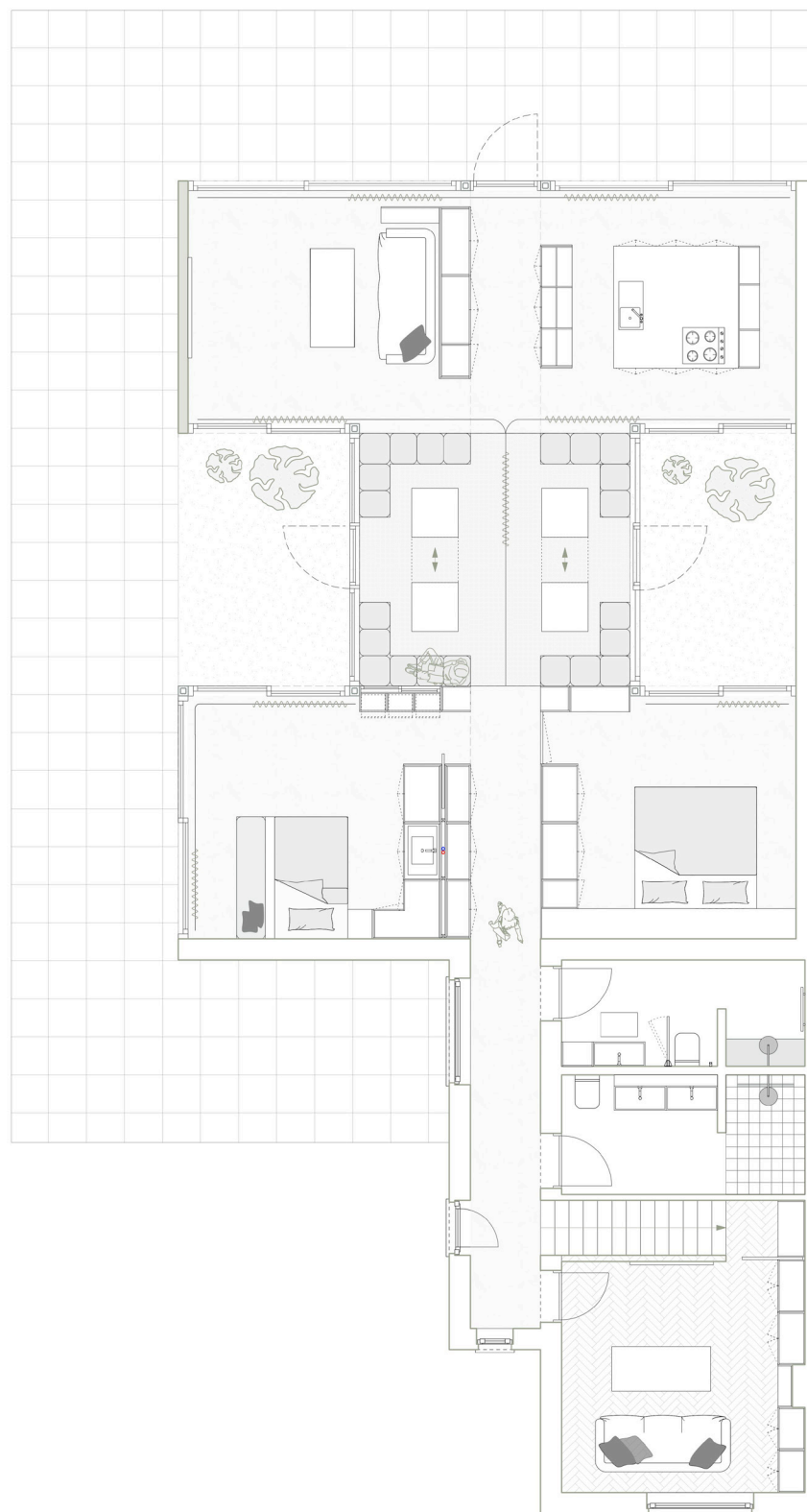
Figuur 26: Isometrie woning

Mijn ontwerp zal zonder twijfel een meerwaarde bieden voor bewoners van een meergeneratiewoning die met moeilijkheden kampen, die tervorschijn komt nadat de zorgbehoevende ouder komt wonen.

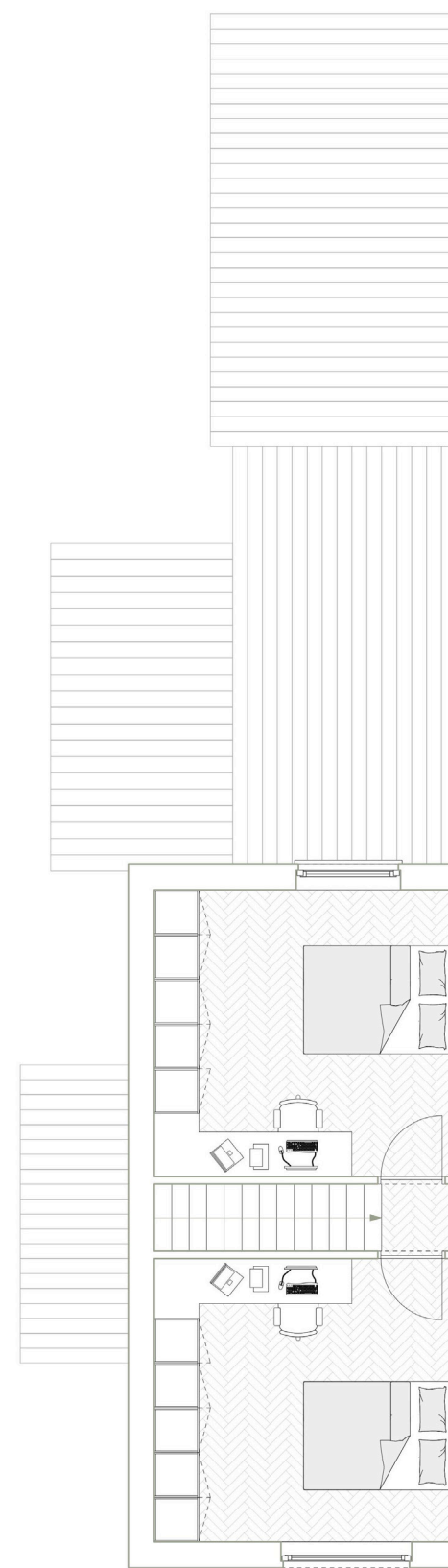
Er dient tenslotte te worden opgemerkt dat er naarmate de tijd vordert steeds meer architecturale ingrepen zullen moeten worden doorgevoerd in meergeneratiewoningen, aangezien de vergrijzing van de bevolking een gegeven is dat niet te ontkomen is. Door de vergrijzing is er ook een toename van het aandeel aan Turkse ouderen wat ertoe leidt, dat er in de toekomst door deze ouderen meer beroep gedaan zal worden op de kinderen.

Ik durf persoonlijk te stellen dat het nog lang zal duren voordat de drempel van formele zorgvoorzieningen en verzorgingshuizen wordt overwonnen door de Turkse samenleving. Turkse ouderen zullen nog gedurende een lange tijd blijven inwonen bij hun kinderen waardoor het van essentieel belang is dat de nodige aanpassingen aan de woningen in kwestie worden doorgevoerd.

Bovendien wil ik met dit ontwerp aan de hand van een voorbeeld aantonen dat er niet altijd grote ingrepen nodig zijn om tot een oplossing te komen. Zo kan er door middel van multifunctionele meubels een tal van problemen worden opgelost die de spanningen en moeilijkheden kunnen verlichten.

Figuur 27: Grondplan gelijkvloers

Figuur 28: Grondplan eerste verdieping

BIBLIOGRAFIE

Akyüz, E., (2023). *Islam Medeniyetinde Ev Tasavvuru*. Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26, 453-461. <https://doi.org/10.29029/busbed.1322307>

Arpacı, F. (2009, 1 juni). *Yaslıya bakan kadınların bakım yüklerinin incelenmesi*. Yaslı Sorunları Araştırma Dergisi, 2(1), 61-72. https://dergipark.org.tr/tr/pub/yasad/issue/21797/234259#article_cite

Ayalp, N. (2011). *Cultural Identity and Place Identity in House Environment: Traditional Turkish House Interiors*. Interior Architecture and Environmental Design Department TOBB ETU University, Türkiye, 64-69. Geraadpleegd op 28 April 2024, van <https://www.semanticscholar.org/paper/Cultural-Identity-and-Place-Identity-in-House-%3A-Ayalp/dca075ad05de8a4e4b190c604f1409aed6c92233>

Bode, C., Drossaert, C. H. C., & Dijkstra, E. (2007). *Een verkennende studie naar de eigen beleving van het ouder worden onder Turkse en Hindostaans-Surinaamse ouderen in Den Haag*. Epidemiologisch bulletin, 42(2), 26-32

Bozkurt, S. (2013). *19.yy da Osmanlı Konut Mimarisinde iç Mekan Kurgusunun Safranbolu Evleri Örneğinde Ördelenmesi*. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 62(2), 37-70. <https://doi.org/10.17099/jffiu.38322>

Bui, G. (2011). *Kleurrijke vergrijzing: Een onderzoek naar de woonwensen van de huidige en toekomstige oudere migranten in Nederland* [Masterscriptie, Universiteit Eindhoven]. Geraadpleegd op 3 maart 2024, van <https://research.tue.nl/en/studentTheses/kleurrijke-vergrijzing>

De Groot, S. (2018). *Het effect van gendernormen op het verschil in huishoudelijke taakverdeling en het verschil in arbeidsparticipatie tussen Nederlandse vrouwen zonder migratieachtergrond en Nederlandse vrouwen met een niet-westerse migratieachtergrond*. [Bachelorscriptie, Universiteit Utrecht]. Databank Universiteit Utrecht. Geraadpleegd op 4 januari 2024, van <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/30063>

Demirarslan, D. (2017). *Transformation from tent to room: room of traditional turkish house*. Ijasos-International E-journal of Advances in Social Sciences 3(9) 987–997. <https://doi.org/10.18769/ijasos.370036>

Dijkstra, E. (2006). *Oud worden in Nederland: een kwantitatief onderzoek onder allochtone ouderen in Den Haag, naar hun beleving van het ouder worden en de omgang hiermee* [Masterscriptie, Universiteit Twente]. University of Twente. Geraadpleegd op 3 maart 2024, van <https://essay.utwente.nl/57398/>

Doganay, G., & Güven, S. (2019). *Ailede Yaslı Bakımı Rolünü Üstlenen Kadınlar ve Görüşleri: Giresun ili Örneği*. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 11(21), 343-357. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ksbd/issue/50850/599975>

Eldem, S.H. (1954). *Türk Evi Plan Tipleri*. Pulhan Matbaası. Geraadpleegd op 3 April 2024, van https://www.academia.edu/41041746/Türk_Evi_Plan_Tipleri_Sedad_Hakkı_Eldem

Eulderink, F., Heeren, T. J., Knook, D. L., & Ligthart, G. J. (2004). *Inleiding gerontologie en geriatrie* (pp. 1-17). Houten, Nederland: Bohn Stafleu van Loghum (4e herziene druk).

Federaal Planbureau en Statbel. (2021, maart). *Demografische vooruitzichten 2020-2070 Referentiescenario en varianten*. Geraadpleegd op 26 januari 2024, van https://www.plan.be/uploaded/documents/202103310840330.FOR_POP2070_12389_N.pdf

Geldof, D. (2013, april). *Superdiversiteit als de realiteit van de 21ste eeuw*. Oikos, 67, 5-15. Geraadpleegd op 14 december 2023, van https://oikos.be/wp-content/uploads/2014/12/oikos.be_joomlatools-files_docman-files_67-02-Geldof-Superdiversiteit.pdf

Güven Ulusoy, F.Ö., & Üstün, B. (2019). *Hierarchical Space Organization of Traditional Turkish Architecture*. International Journal of Heritage Architecture, 2(4), 468-484.

Hauspie, J. (2019). *Het Perspectief van Thuiswonende Ouderen met een Migratieachtergrond op Ouder Worden en de Ouderenzorg* [Masterscriptie, Universiteit Gent]. Geraadpleegd op 26 februari 2024, van <https://lib.ugent.be/nl/catalog/rug01:002784653?access=online&faculty=PP-VL&i=3400&sticky=type-access-faculty&type=master>

Hootsen, M.M., Rozema, N., & Van Grondelle, N.J. (2013). *Zorgen voor je ouders is een manier van leven*. Geraadpleegd op 27 februari 2024, van https://www.pharos.nl/wpcontent/uploads/2018/10/Zorgen_voor_je_ouders_is_een_manier_van_leven_rapport_Pharos.pdf

Janssens, A. (2003). *Hoe elkaar de hand reiken? De zoekende interactie tussen de allochtone ouderen en het zorgaanbod in de stad Antwerpen*. Steunpunt gelijkekansenbeleid. Archief Universiteit Antwerpen. Geraadpleegd op 2 mei 2024, van <https://repository.uantwerpen.be/desktop/irua>

Karpuz, H. (2011). *Türk evi*. Türk Yurdu, 31(290), 5563. https://www.academia.edu/12545510/Türk_Evi

Keten, Y. (2013). *Mantelzorg voor Turkse ouderen: Traditie en praktijk*. Leren over leven,1-6. Geraadpleegd op 12 oktober 2023, van <https://www.yumpu.com/nl/document/view/19864796/mantelzorg-voor-turkse-ouderen-leren-over-leven>

Lafleur, J.-M., Marfouk, A., Kervyn, E., Leclipteur, L., Van Roeyen, P., Verniers, E., & Devriendt, T. (2019). *Ons gemeenschappelijk huis. Migratie en ontwikkeling in België*. Caritas International. Geraadpleegd op 25 december 2023, van <https://orbi.uliege.be/handle/2268/236816>

Latten, J. J. (2009). *De vraag “teruggaan of blijven” virtualiseert: een commentaar op Teruggaan of blijven? Gezinshereniging en retourmigratie van Turken en Marokkanen*. Demos, 25(10), 14-15. Geraadpleegd op 14 December 2023, van <https://dare.uva.nl/search?identifier=d840272e-4b08-45f8-babb-83fe9ff98f7c>

Maas, J., (2011). *De hoge drempel van Turkse verzorgingshuizen*. SKIPR, 4, 27-29. <https://doi.org/10.1007/s12654-011-0133-1>

Meulenkamp, T.M., van Beek, A.P.A., Gerritsen, D.L., de Graaff, F.M., & Francke, A.L. (2010). *Kwaliteit van leven bij migranten in de ouderenzorg: een onderzoek onder Turkse, Marokkaanse, Surinaamse, Antilliaanse/Arubaanse en Chinese ouderen*. Utrecht: NIVEL. Geraadpleegd op 18 januari 2024, van <https://www.nivel.nl/sites/default/files/bestanden/Rapport-zorg-oudere-migranten.pdf>

Naborn, E., (1992). *Gezinshereniging: De overkomst van gezinsleden van migranten en Nederlanders*. Den Haag: WODC/Ministerie van Justitie. Geraadpleegd op 20 december 2023 van https://repository.wodc.nl/bitstream/handle/20.500.12832/838/k20-volledige-tekst_tcm28-77371.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Nitsche, B., & Suijker, F. (2003). *Allochtone ouderen en wonen*. Utrecht: NIZW. Geraadpleegd op 12 April 2024, van <https://modernedementiezorg.nl/upl/migranten/AllochtoneOuderenEnWonen.pdf>

Pannecoucke I. & De Decker P. (2015). *Woonsituatie van migranten*. Scoping paper, Steunpunt Wonen, Leuven, 39 p.

Poort, E.C., Spijker, J., Dijkshoorn, H., & Reijneveld, S.A. (2003). *Zelfredzaamheid en zorggebruik van de eerste generatie Turkse en Marokkaanse migrantenouderen*. TNO-innovation for life, 81(4), 202-209. Geraadpleegd op 15 januari 2024 van, <https://publications.tno.nl/publication/34623564/X7aAq7/poort-2003-zelfredzaamheid.pdf>

Pot, A (2015). *Gezond oud worden in een anderstalige omgeving: hoe taal een generatiekloof veroorzaakt*. Liberaal Reveil 56(3), pp. 133-137

Rijksregister. (2023). Databank bevolking Limburg. Geraadpleegd op 2 Mei 2024, van <https://provincies.incijfers.be/databank/ViewerTable.aspx?&wsguid=7c7d949d-650d-4aec-887f-6e8cc4fb1f58&ps=-36487115>

Schellingerhout, R. (2004). *Gezondheid en welzijn van ouderen*. Den Haag, Nederland: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Schoonvaere, Q. (2013). *Demografische studie over de populatie van Turkse herkomst in België*. Centre de recherche en démographie et sociétés (Demo, UCL) & Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Geraadpleegd op 8 januari 2024, van https://www.myria.be/files/Migration_turque_NL_020513_def_NL.pdf

Spijker, J., Van der Wurff, F. B., Poort, E. C., Smits, C. H., Verhoeff, A. P., & Beekman, A. T. (2004). *Depression in first generation labour migrants in Western Europe: The utility of the Center for Epidemiologic Studies Depression Scale (CES-D)*. International Journal of Geriatric Psychiatry, 19, 538-44. <https://doi.org/10.1002/gps.1122>

STATBEL. (2018, 22 februari). *Vanaf 2040 blijft de vergrijzing van de Belgische bevolking stabiel door de geleidelijke uitdoving van het babyboomeffect*. Geraadpleegd op 3 mei 2024, van https://statbel.fgov.be/nl/nieuws/vanaf-2040-blijft-de-vergrijzing-van-de-belgische-bevolking-stabiel-door-de-geleidelijke?TSPD_101_R0=084c9d00c5ab20000d2bf138c162ef71e0ad3281a3154cc65880cf32d3a89a5f90be662ea955535084439fa7e1430006db909fdddc597c7b92e87dc03fcdd2d7893254a2348bb0c51c6c4ade689aab41716d375132d1309e078186f8709b5fc

Statistiek Vlaanderen. (2023, 5 juli). *Bevolking naar leeftijd en geslacht*. Geraadpleegd op 4 april 2024, van <https://www.vlaanderen.be/statistiek-vlaanderen/bevolking/bevolking-naar-leeftijd-en-geslacht>

Talloon, D. (2007). *Zorg voor allochtone ouderen*. Mechelen, België: Kluwer.

Talloon, D., & Vanmechelen, O. (2018). *Zorg en ondersteuning aan oudere arbeidsmigranten*. Geron, 20(2),1-5. DOI: 10.1007/s40718-018-0028-y

Talloon, D., Verstraete, J. & Chech, J. (2012). *Allochtonen ouderen, senioren van bij ons*. Geraadpleegd op 6 januari 2023, van <http://isb.colo.ba.be/doc/Boek/AllochtoneOuderen.pdf>

Timmers, M. (2016). *Generaties onder één dak Succesvol samenwonen in een kangoeroe-, zorg- en meergeneratiewoning*. Antwerpen - Apeldoorn: Garant.

Van Buren, L. P., Hallich, B., Cleven, M., Joung, I. M. A., Van Koutrik, J., & Yerden, I. (2005). *Mantelzorg in de Turkse cultuur: Zorg aan chronische zieke Turkse ouderen in Nederland*. GGD Rotterdam e.o. , Primo nh. Geraadpleegd op 10 oktober 2023, van <https://docplayer.nl/13137144-Mantelzorg-in-de-turkse-cultuur.html>

van der Wal, E. (2009). *Woon-, Zorg- en Welzijnswensen van Marokkaanse en Turkse ouderen in Zeist* [Masterscriptie, Universiteit Utrecht]. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van <https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/4237/Masterscriptie-WZWwensen-printversie.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

van Dijk, H.M., Cramm, J.M., Goumans, M., Brix, A., Bakker, S., & Nieboer, A.P. (2013). *Belang van ondersteunende netwerken voor ouderen*. Bijblijven, 29(4), 53-57.

Vanduynslager, L., Wets, J., Noppe, J., & Doven, G. (2013). *Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor. Steunpunt Inburgeringen/Integratie/Studiedienst van de Vlaamse Regering; Brussel*. Geraadpleegd op 13 januari 2024, van https://kuleuven.limo.libis.be/discovery/search?query=any,contains,LIRIAS1899316&tab=LIRIAS&search_scope=lirias_profile&vid=32KUL_KUL:Lirias&offset=0

Verhaeghe, P.-P., Van der Bracht, K., & Van de Putte, B. (2012). Migrant zkt toekomst: Gent op een keerpunt tussen oude en nieuwe migratie. Antwerpen: België: Garant.

Vlaamse overheid. (2017). *Huishoudens van ouderen. Verschillen naar herkomst*. Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken. Geraadpleegd op 25 april 2024, van <https://www.vlaanderen.be/publicaties/huishoudens-van-ouderen-verschillen-naar-herkomst>

Wilken, J.P. (2016). *Werken met sociale netwerken*. De professional als netwerker. Wmo-wijzer. ResearchGate, 1-19. Geraadpleegd op 18 februari 2024, van https://www.researchgate.net/publication/305996093_Werken_met_Sociale_Netwerken

Witter, Y., & Fokkema, T. (2018). *Huisvesting en zorg voor oudere migranten in Nederland*. Demos: bulletin over bevolking en samenleving, 34(6), 1-4. <https://www.nidi.nl/nl/demos/2018/06/01>

Yerden, I. (2000). *Zorgen over zorg: Traditie, verwantschapsrelaties, migratie en verzorging van Turks ouderen in Nederland*. Amsterdam, Nederland: Het Spinhuis.

Yerden, I. (2013). *Tradities in de knel: Zorgverwachtingen en zorgpraktijk bij Turkse ouderen en hun kinderen in Nederland*. [Scriptie, Universiteit van Amsterdam]. Geraadpleegd op 4 oktober 2023, van https://pure.uva.nl/ws/files/4493673/120777_thesis.pdf

Yerden, I., (2014). *Veranderingen in de zorg voor Turkse ouderen in de Nederlandse samenleving*. Geron, 16(4), 52-55. <https://doi.org/10.1007/s40718-014-0108-6>

Yüksel, V. (2014). *Nergens beter dan thuis. 50 jaar migratie in België; een verhaal van ontgoocheling en hoop*. Gent, België: Borgerhoff & Lamberigts.

FIGURENLIJST

Figuur 1: Çiçek, B. (2024). Migratie [illustratie].

Figuur 2: Çiçek, B. (2024). Diagram, aandeel Turkse ouderen[illustratie]. Gebaseerd op cijfers van Rijksregister | provincies.incijfers.be (2019).

Figuur 3: Çiçek, B. (2024). Ondersteuning [illustratie].

Figuur 4: Çiçek, B. (2024). Ontwerp typologieën van Turkse traditionele woningen [illustratie], gebaseerd op Vandewalle, J. (1998). De tradtionele Turkse woning. Archipel.

Figuur 5: Turkse wandkasten Yüklük [Foto]. Geraadpleegd via <https://www.rehbername.com/rehberce/safranbolu-evleri-ve-ozellikleri>

Figuur 6: Turkse kamer [Foto]. Geraadpleegd via <https://www.rehbername.com/rehberce/safranbolu-evleri-ve-ozellikleri>

Figuur 7: Çiçek, B. (2024). Schematische weergave van de resultaten [illustratie].

Figuur 8: Çiçek, B. (2024). Profiel respondenten van de eerste generatie [illustratie].

Figuur 9: Çiçek, B. (2024). Profiel respondenten van de tweede generatie [illustratie].

Figuur 10: Çiçek, B. (2024). Parameters vastgesteld uit het literatuuronderzoek [illustratie].

Figuur 11: Çiçek, B. (2024). Voorgevel van de woning [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 12: Çiçek, B. (2024). Woonkamer (gemeenschappelijk) [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 13: Çiçek, B. (2024). Keuken (gemeenschappelijk) [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 14: Çiçek, B. (2024). Traphal [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 15: Çiçek, B. (2024). Berging (aanbouw) [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 16: Çiçek, B. (2024). Slaapkamer van de zorgbehoevende ouder [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 17: Çiçek, B. (2024). Schets plattegrond, Lanklaar [illustratie].

Figuur 18: Çiçek, B. (2024). Voorgevel woning [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 19: Çiçek, B. (2024). Keuken [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 20: Çiçek, B. (2024). Woon- en slaapgedeelte van de zorgbehoevende ouder [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 21: Çiçek, B. (2024). Badkamer van de zorgbehoevende ouder [Foto]. Eigen beeldarchief

Figuur 22: Çiçek, B. (2024). Schets plattegrond, Eisden-Tuinwijk [illustratie].

Figuur 23: Çiçek, B. (2024). Scorelijst cases [illustratie].

Figuur 24: Çiçek, B. (2024). Beoordeling cases [illustratie].

Figuur 25: Situering van het pand, afbeelding bewerkt door Beyza Çiçek gevonden op Google Maps, z.d.

Figuur 26: Çiçek, B. (2024). Isometrie woning [illustratie].

Figuur 27: Çiçek, B. (2024). Grondplan gelijkvloers [Plan].

Figuur 28: Çiçek, B. (2024). Grondplan eerste verdieping [Plan].

BIJLAGEN

Bijlage 1	Interview 1 - 16 April 2024
Bijlage 2	Interview 2 - 17 April 2024

BIJLAGE 1

INTERVIEW - 16 April 2024

B: Wat is uw naam?

M: Mijn naam is ..., ‘Yenge’ noemen ze mij hier.

B: Hoe oud bent u?

M: Ik ben geboren in 1939 en ik ben 85 jaar oud.

B: Waar bent u geboren, hoelang woont u al in België?

M: Ik ben geboren in Kars in Turkije. In 1961 kwam ik naar België en woon voor ongeveer 60 jaar in België.

B: Kunt u vertellen hoe u hier bent gekomen en wat de reden was voor uw komst naar België?

M: Euhm even denken,... ik ben naar hier gekomen toen ik 22 jaar was. Mijn man was de reden om naar België te komen. Ik kwam hier dus nadat ik getrouwd was. Ik ben getrouwd in Turkije, na enkele jaren van mijn huwelijk kwam mijn man alleen, dus zonder mij en de kinderen. Mijn man besloot naar België te komen om in de mijnen te werken, en kreeg er een toeristenvisum voor. Hij zei tegen mij dat hij enkele jaren zou werken en terug zou keren, maar dat gebeurde niet. Na een jaar of twee bracht hij mij en mijn kinderen naar België en we leefden hier verder. We hebben altijd gehoopt om terug te keren maar uiteindelijk zijn we in België gebleven.

B: Wat is uw burgerlijke staat? Bent u getrouwd, samenwonend, ongehuwd, gescheiden, weduwe of weduwnaar?

M: Ik ben al voor zo’n 20 jaar alleenstaand (weduwe) mijn man is overleden aan zijn ziekte hij had prancreaskanker.

B: Heeft u hier een gezin gesticht of in uw land van herkomst?

M: In beide landen, ik ben zeer vroeg getrouwd en ik ben dan ook jong mama geworden. Ik had al 3 kinderen toen ik naar hier kwam en de rest van mijn kinderen zijn in België geboren. Ik heb mijn gezin dus verder in België opgebouwd.

B: Hoeveel kinderen heeft u?

M: Ik heb 9 kinderen waarvan er 4 zijn overleden. Nu heb ik nog 5 over, 3 jongens en 2 dochters. Ze zijn allemaal getrouwd.

B: Met wie woont u momenteel samen en wat heeft u tot deze beslissing gebracht?

M: Ik woon momenteel samen met mijn dochter en haar man. Zij hebben 3 kinderen (2 zonen en 1 dochter). De zonen zijn al getrouwd en wonen apart maar de jongste dochter woont ook samen met ons.

Vroeger had ik mijn eigen huis. We gingen samen met mijn man soms naar Turkije voor enkele maanden en verbleefden daar. Maar hij werd ziek en is gestorven aan zijn ziekte waardoor ik na hem niet alleen kon blijven. Ik kwam terug naar Belgë en verbleef in een sociale woning (maaslandshuis). Mijn huis toen, was dicht bij mijn oudste dochter gelegen waardoor we bijna elke dag bij elkaar waren. Ik heb gehoord dat ze tegen anderen zei dat ze mij moe was en dat soort dingen,... Ik heb haar nochtans niets gedaan en dat zei ze wel allemaal achter mijn rug. We aten en zaten vaak samen maar toch was ze er niet langer content mee en wou mij niet meer.

Na dit geval heb ik een tijdje geprobeerd om in Turkije te wonen samen met mijn zoon. Een van mijn zonen, T. ging een tijdje naar Turkije en ik vertrouwde hem toe om bij hem te blijven. Ik gaf mijn huis dan waar ik in woonde op, zodat ik in Turkije kon blijven en bij hem kon wonen. We hebben daar ongeveer een jaar samen gewoond maar plotseling besloot hij om terug te komen. Dit keer kon ik niet alleen blijven, ik had ook geen huis meer en kwam ik naar mijn dochter D., waar ik nu al een aantal jaar samen met hen woon.

2. GENERATIE

D: We hebben familiaal onderling niet echt gesproken over wie de zorgtaak zou opnemen. Ik heb wel voorgesteld aan mijn broers en zussen om de zorgtaak onderling te verdelen maar zij stonden er niet echt open voor. Omdat er volgens onze cultuur en geloof een rusthuis geen optie is, ben ik degene die de zorg op zich heeft genomen.

Toen mijn mama na het overlijden van mijn vader alleen leefde zo voor een 6 jaar voelde ze haar altijd alleen ze had schrik en eenzaamheid waardoor ze altijd mensen in de buurt wou hebben en ook wij als kinderen moesten altijd bij haar zijn.

B: Hoe lang woont u al bij uw dochter?

M: We wonen al voor 7 jaar samen.

B: Kunt u ons vertellen hoe uw dagelijks leven eruitziet?

M: Ik heb niet veel om te vertellen (haha). Ik kan niet meer veel doen door mijn gezondheid dus wat ik doe op een dag is hier zitten, eten en tv kijken, en soms breien... voor de rest kan ik niet zeggen dat ik iets doe.

B: Hoe ervaart u over het algemeen uw gezondheid? Heeft u last van chronische gezondheidsklachten?

M: Ik voelde mij vroeger veel beter, maar de laatste jaren voel ik wel dat ik achteruit ga. Ik neem dagelijks veel pillen in. Die neem ik in voor suikerziekte, hoge bloeddruk, cholesterol. Na het overlijden van mijn man en daarna mijn zoon ben ik begonnen met het slikken van pillen voor depressie. Ik heb veel pijn aan mijn rug en benen waardoor ik niet meer zo goed kan lopen.

B: Bent u nog in staat om zelfstandig uw dagelijkse taken uit te voeren?

M: Nee nee, ik kan niks meer doen. Als mijn dochter er niet was, zat ik in problemen. Moge God iedereen een gezond leven geven, ook aan mijn dochter. Als je D. zegt, dan bloeit mijn hart van vreugde, ik ben zo tevreden van haar. 's Avonds maakt ze mijn bed klaar, 's morgens sta ik op en staat mijn ontbijt klaar. Ik ben heel tevreden van haar, heel tevreden.

B: Zijn er specifieke uitdagingen of moeilijkheden die u ervaart tijdens het inwonen? Zo ja, kunt u deze beschrijven?

M: Nee ik kan niks zeggen hierop. Ik ben heel tevreden over iedereen. Zij verzorgen mij moge Allah hen belonen. Ik kan zeker niet klagen over de zorg die ik krijg maar misschien zou het beter zijn geweest als ik ook een aparte ruimte had gehad. Want nu staat er alleen een bed in de kamer wat niet echt warm aanvoelt. Ze zorgen heel goed voor mij, maar soms heb ik gewoon een moment voor mezelf nodig.

2. GENERATIE

D: Ja, heel veel moeilijkheden. Ik kook voor haar, koop haar nieuwe kleren, ik doe haar was, ik dek haar tafel elke keer op en 's avonds maak ik haar bed klaar. Hierdoor is mijn hele leven is gebaseerd op die van mijn moeder. Ik heb 7 jaar lang mijn eigen leven opgeofferd. Wij zijn gelovige mensen, we weten dat Allah ons zal belonen voor al onze goede daden. Daarom probeer ik mijn best te doen en toon ik geduld. Maar soms denk ik wel dat we keuzes moeten maken in het leven. Ik vind het erg dat ik niks meer met mijn man kan doen. Soms zegt mijn man van kom we gaan samen eens uiteten, dan trekt mijn mama onmiddellijk een lelijke gezicht, en wil ze niet dat we weggaan. Ze gunt ons dat niet. Ze zegt nooit van doe dat maar, ga maar eens buiten. Ze stelt dan ook vaak voor om mee te komen. Dan zeg ik tegen mijn man van we gaan wel een ander keer, maar dan zegt mijn man van welke andere keer ze leeft bij ons in, er is geen andere keer. Ik negeer vaak mijn man voor mijn moeder en daar voel ik me wel schuldig over. Dan denk ik van wat ben ik aan doen. Het is mentaal wel heel vermoeiend voor mij omdat ik tussen de beiden zit. Moet ik mijn man of mijn moeder tevreden stellen daar tussen zit ik elke dag. Mijn moeder is er ook niet relax over, ze zegt nooit "dat is mijn schoonzoon, ik moet mijn dochter een beetje loslaten, want dat is haar man". Daar denkt ze nooit over. Bijvoorbeeld in het weekend wanneer mijn man niet werkt blijft mijn moeder zitten tot 12-1 uur en blijft opzettelijk zo lang mogelijk wakker omdat ze het fijn vind om samen te zijn. We hebben geen aparte moment samen. Mijn mama kan niks meer doen hierdoor moet ik haar elke dag continu ondersteunen.

B: Uw moeder heeft dan invloed op uw gezinsleven, klopt dat?

D: Ja absoluut. Ze bemoeit haar met iedereen in huis en houdt in het oog wie wanneer van huis vertrekt en terug aankomt. Als mijn dochter wat later thuis is van school dan laat ze mij dat direct weten van je dochter is op dat uur naar huis gekomen. Ze geeft mij er altijd een slecht gevoel bij. De eerste twee jaren toen ze bij mij was, heb ik het heel zwaar gehad heel zwaar. Want ze is een heel dominante in plaats van dat zij zich aan onze thuissituatie moest aanpassen, hebben wij ons allemaal aan haar aangepast. De eerste twee jaren had ik echt huilbuien en wat ik toen allemaal heb meegemaakt kan ik niet vergeten. Ik dacht in mijn eigen van waar ben ik mee begonnen en hoe ga ik zo verder kunnen doen?

Daarnaast kan mijn mama helemaal niet alleen blijven er moet altijd iemand in huis zijn. Als ik uit huis ga dan is er altijd iemand die thuis is. Ze geeft dat ook aan dat ze niet alleen wilt blijven. Ik zal het zo zeggen euhm,... alleen voelt mijn mama haar een beetje eenzaam en verlaten ik weet niet of dit verwenerij is of dat het echt nodig is maar we kunnen haar nooit alleen laten. Tijdens de middag lukt het me wel goed. Dan verrichten we ons middaggebed en heb ik even tijd om alleen inkopen te doen. Want in die tussentijd bekijkt mijn mama haar serie, drinkt ze een kopje koffie en doet ze een middagdutje. Ik probeer dan alles snel te regelen wat ik moet doen, dan doe ik mijn boodschappen, en kom ik zo snel mogelijk terug naar huis. Ik moet binnen een halfuur tot drie kwartier weer thuis zijn, alles gebeurt in een haasttempo. Als ik in de avond ergens moet zijn waar zij niet bij kan dan valt mijn man in of mijn kinderen maar er moet altijd iemand zijn die met haar is. Die luxe heb ik wel en ik ben er enorm dankbaar voor, dat ik nog op mijn man en mijn kinderen kan rekenen. Voordat ik vertrek zorg ik ervoor dat alles klaarstaat, zoals de thee en dergelijke. Ik moet wel altijd degene zijn die haar in bed moet stoppen dus voordat ik thuis ben gaat zij dan ook niet slapen. Omdat ik altijd thuis moet zijn heb ik bijna geen contact meer met mijn vriendinnen.

B: Kunt u beschrijven welke rol uw kinderen spelen in uw dagelijkse zorg en welzijn? Heeft u nood aan ondersteuning?

M: Mijn dochter, is als mijn rechterhand geworden, omdat ik niks kan doen helpt zij mij met alles. Ze kleed mij om, maakt mijn eten klaar, brengt mij naar de dokter. Ik ben haar elke dag dankbaar. Ik kan ook niet meer alleen blijven in huis, ik heb enorm schrik dat er iets zal gebeuren. Ik denk ook veel na over alles waardoor ik begin te piekeren. Omdat ik oud ben geworden, kan ik niks meer doen en is mijn dochter mijn alles. Ze doet alles wat ik wil en wat ik nodig heb, ze waardeert me ook ten zeerste en probeert aan al mijn verwachtingen te voldoen. Ze is heel belangrijk in mijn leven en ook voor mij.

B: Welke verwachtingen heeft u van uw kinderen wat betreft uw zorgbehoeften naarmate u ouder wordt?

M: Ik heb niet veel verwachtingen van mijn kinderen, ik ben gelukkig als zij gelukkig zijn. We leven hier samen alles wat ik vraag doen zij voor mij dus ik heb niet meer te verwachten dan dit. Ik hoef niks meer te doen want alle zorgtaken neemt mijn dochter op zich. Ze maakt mijn bed op, ze kookt elke dag speciaal voor mij, ze brengt me naar de dokter wanneer dat nodig is,... Ze voldoet aan al mijn verwachtingen, wat heb ik nog meer te wensen?

B: In hoeverre bent u tevreden met de zorg die u van uw kinderen ontvangt?

M: Ik ben heel tevreden over mijn dochter, moge God haar belonen moge God haar een goed leven laten leiden ze doet alles voor mij ik heb niks tekort.

B: Heeft u ooit overwogen om naar een verzorgingshuis te gaan als alternatief voor de zorg die u thuis ontvangt van uw kinderen?

M: Nee nee, dat hoor je ook niet in onze cultuur en dat zou ik ook niet willen. In de Islam zijn ouders heilig, de kinderen moeten voor hen zorgen en ik heb genoeg kinderen om voor mij te zorgen. Momenteel doet mijn dochter dat maar als zij het niet meer kan, kan ik naar een van mijn zonen gaan maar naar een verzorgingshuis zou ik niet willen.

B: Heeft u specifieke verwachtingen in dit huis, nu dat u hier verblijft?

M: Nee, wat ik zeg gebeurt, wat ik vraag, doen ze. Wat kan ik nog meer zeggen? Ze kopen en brengen kleding zonder dat ik erom vraag, Godzijdank. Ze doen inkopen met alles wat ik lust en graag eet. Ik ben blij met mijn leven hier.

“Weet je waarom ik in dit leven ben gebleven? Met de gebeden van mijn moeder. Ik ben zo opgegroeid dat ik, toen ik trouwde, nooit iets tegen mijn moeder zei, nooit hard reageerde. Ze bad altijd voor me met haar biddende mond. We waren thuis met 3 broers en 2 zussen, maar ze hielden meer van mij dan de rest in huis. Ik kwam hier met de gebeden van mijn moeder. Mijn moeder bad vaak: “Moge God je einde goed maken, mijn kind” en door haar gebeden wordt er nu ook op de beste manier naar mij gezorgd.”

B: U gaat dus niet mee naar de winkel?

M: Nee, ik ga niet, zij weten wat ik graag draag en wat ik leuk vind, dus zij kopen het voor mij en brengen het naar huis.

B: Ervaart u problemen in dit huis?

M: Nee, ik heb geen problemen meer. Vroeger had ik moeite met traplopen, maar nu hebben ze mijn slaapkamer naar beneden verplaatst, al wat ik nodig heb is op gelijkvloers. Ik moet wel nog drie keer per week naar boven gaan om te baden. Dit valt nog tegen omdat ik heel veel pijn heb aan mijn benen en rug.

2. GENERATIE

D: We hebben in onze eigen woning een aparte kamer voor mijn mama voorzien. Voordat mijn mama bij ons kwam hadden we al onze keuken gerenoveerd en de woonkamer met de keuken opengegooid. Toen mijn moeder bij ons kwam wonen, kon ze gemakkelijk de trap oplopen. Maar omdat ik toen nog werkte maakte ik mij voortdurend zorgen over haar of ze veilig naar beneden kon komen. Mijn gedachten waren voortdurend bij haar.

Daarom hebben we besloten om haar kamer naar beneden te verplaatsen, in de ruimte die we normaal als berging gebruikten. Ik had eigenlijk gedacht om er een afgesloten kamer te maken, maar mijn moeder wilde dat niet. Ze zei: “Nee, mijn ziel zou zo vernauwd worden, ik wil dat het open is en ik moet weten wie hier is”. Toen hebben we een bed in die kamer geplaatst, maar dat accepteerde ze niet. Ze gaf aan dat ze dat niet wou omdat ze schrik had dat mijn kleinkinderen of anderen op haar bed zouden komen.

Op haar verzoek hebben we een slaapbank neergezet en geen bed. Elke avond zetten we de slaapbank open elke ochtend klappen we het weer dicht. Net zoals we dat in Turkije gewend zijn, met een vloer-matras dat we op de slaapbank leggen. Mijn man helpt mij erbij omdat ik pijn heb aan mijn armen. En zo doen we dit al 7 jaar lang, alleen omdat zij daar geen normaal bed wou hebben. We hebben er ook over nagedacht om te verhuizen maar de huizenprijzen liggen erg hoog. Dat is niet haalbaar voor ons.

B: Heeft u verwachtingen van uw andere kinderen?

M: Nee, ik heb geen verwachtingen van mijn andere kinderen, ik wil niet dat ze voor me zorgen of iets dergelijks. Ik heb twee dochters en ik had eens aan mijn oudste dochter gevraagd of zij me dan ook voor een maand of twee in huis wou nemen zodat het makkelijker wordt voor de andere. Het zou makkelijker geweest zijn als ik tussendoor bij deze dochter kon blijven en tussendoor bij mijn andere oudere dochter, om de lasten te verdelen. Maar die mogelijkheid is er niet want mijn oudste dochter wou mij niet. Ik heb ook geprobeerd om bij mijn zonen te blijven maar ik kan niet goed overweg met hun echtgenoten waardoor ik nog enkel hier verblijf. Daarom heb ik geen verwachtingen meer van de andere.

B: Maakt u momenteel gebruik van thuiszorgdiensten? Zo ja, van welke specifieke diensten? (verpleging en verzorging, hulp in het huishouden, begeleiding)

M: Ja, de verpleegsters komen drie keer in de week langs om mij te wassen. Toen ik hier net kwam, was te mijn dochter mij voor een jaar lang. Maar ze begon pijn aan haar rug te krijgen en ze kreeg last van stijfheid. Toen werd besloten dat de verpleegsters mij zouden komen helpen. Nu komen ze regelmatig drie keer in de week langs. Ze helpen mij met alles, ze wassen me en kleden me aan, en trekken zelfs mijn sokken aan. Ik voel me erg op mijn gemak en ben zeer tevreden over hun zorg.

2. GENERATIE

D: Over het algemeen maken we geen gebruik van thuiszorg enkel voor haar te wassen. Dan komen er wel drie keer in de week verpleegsters langs. Op maandag, woensdag en vrijdag, dit voor elke week. In het begin waste ik haar, maar ik heb heel zwakke rugspieren en heb last van artrose waardoor mijn rug na het wassen van mijn mama altijd vastzat. Hierdoor heb ik verpleegsters voorgesteld aan mijn mama, in het begin wou ze dat absoluut niet. Ze wou dat ik het moest volhouden. Gelukkig greep mijn zus toen in en overtuigde mijn moeder. Zij was dan ook degene die alles regelde, waardoor mijn moeder het niet langer kon afwijzen. Ik zet alles klaar en de verpleegsters doen de rest. Ik had ook gewild dat ze elke dag kwamen hoe schoner, hoe beter.

Met poetsen; ik heb mijn dochter ze helpt mij erbij, ook soms mijn schoondochter ik kan wel niet veel doen door mijn armen, maar we zien ons op de een of andere manier te redden. Als ik weer aan het werk zou moeten, dan zou ik graag hulp willen vragen bij het schoonmaken. Op dit moment ben ik tijdelijk thuis en lukt het me nog wel. Ik merk wel dat ik zwakker ben geworden en niet meer alles kan doen zoals vroeger.

B: Heeft u contacten met uw burens of kennissen?

M: Ja, ik vind het fijn om weg te gaan. Ik ga dan ook waar ik wil, mijn dochter belt degene op bij wie ik wil gaan en spreekt een dag af en neemt me dan mee. Ik vind het leuk om te zitten en te kletsen, maar ik blijf niet lang. Laten we zeggen dat we naar iemand toe zijn gegaan, dan wil ik naar huis rond 10 uur ‘s avonds. Want voordat ik naar bed ga, zit ik thuis nog even lekker tv te kijken en ga ik rond 12 uur naar bed.

2. GENERATIE

D: Een bezoekje brengen bij haar vrienden en kennissen doet mijn mama wel graag en we gaan wel vaker op bezoek. Het is wel zo dat mijn moeder rond tien uur (‘s avonds) terug naar huis wil komen. Ze doet dat niet omdat ze wil slapen en moe is. Ze doet het om nog te kunnen genieten van een me-time. Er wordt dan thuis een uur of twee verder gezeten waarbij ze haar lievelingsprogramma bekijkt voor het slapen gaan. Ze heeft echt haar Zen moment van: ik wil terug thuis zijn om naar mijn programma te kijken en dat zeker voor het slapen gaan.

B: Is de nabijheid van uw familie belangrijk voor u?

M: Ja natuurlijk, ik vind het fijn als ze regelmatig langskomen. Hun bezoeken zijn het enige waar ik nog echt gelukkig van wordt. Buiten mijn kinderen en kleinkinderen heb ik niemand, ze betekenen de wereld voor mij.

2. GENERATIE

D: Nabijheid is heel belangrijk voor mijn mama zelfs binnen dit huis. Mijn mama heeft haar vaste plaats waar ze dagelijks op zit, maar zodra mijn man van werk komt, en op de zetel gaat liggen, schuift ze dichterbij hem toe. Die nabijheid en het nauwe contact heeft ze wel heel graag.

B: Ontvangt u soms hulp van uw burens?

M: Nee niet echt hulp maar ik zou hier niet kunnen blijven zonder mijn burens. Ze komen vaak langs en vrolijken mij op. Ze praten met me, ze vragen me om advies als oudere, ze koken gerechten die ik lekker vind en brengen ze naar me toe. Ik ben heel blij met hen, mogen ze gezegend worden. Ik doe niets, ik zit de hele dag tv te kijken en mij te vervelen daarom ben ik heel blij als ze langskomen want zij brengen me vreugde.

2. GENERATIE

D: Nee niet echt, ze komen wel vaak eens een bezoekje brengen, maar voorlopig heb ik mijn man en mijn dochter daarnaast een schoondochter die inspringen.

B: Heeft u genoeg privacy in dit huis?

M: Ik heb er geen probelemen mee. Ik vind het juist fijn dat ik continu samen ben met mijn dochter en haar familie. Er is voortdurend gezelschap. Toen ik alleen woonde voelde ik me eenzaam maar nu zijn er voldoende mensen om mij heen. Ze zorgen ook goed voor mij.

2. GENERATIE

D: Nee er is niks van privacy binnen dit huis. Omdat mijn moeder heel graag met ons zit hebben we geen aparte moment onder elkaar. Er bestaat ook geen ruimte waar ze haar even kan terugtrekken. Ik vind het erg dat ik niet op mijn eigen kan zijn samen met mijn man en kinderen. Ik kan ook geen serie meer bekijken of eens gaan uiteten samen met mijn man. We hebben dat allemaal niet meer we zijn 24 op 24 uur constant samen constant en dat voor 7 jaar lang. Als we iets familiaal met mijn eigen gezin willen praten dan praten we heel stil onder elkaar endan heeft mijn moeder dat ook snel door en zegt ze van wat zitten jullie te praten. Privacy is er dus echt niet he.

B: Wat zijn voor u de belangrijkste aspecten om aan uw woonwensen en behoeften te voldoen?

M: Ik ben nooit een moeilijke persoon geweest of iemand met veel verlangens, dus ik wil ook niet veel. Er zijn wel sommige dingen die die ik wens omdat ik ouder ben geworden. Ik zou graag een badkamer op de gelijkvloers willen en een lage wastafel voor de ‘woedoe’. Een bidet is niet altijd goed omdat ik mijn voet moet opheffen en bang ben om te vallen. Ik heb veel pijn aan mijn benen waardoor ik met moeite nog kan lopen. Ik ben blij dat ik hier naast mijn dochter ben, als ik niet bij haar was dan zou dit zeker een van mijn wensen geweest zijn. Voor de rest heb ik niks te wensen, Godzijdank.

BIJLAGE 2

INTERVIEW - 17 April 2024

B: Wat is uw naam?

A: Mijn naam is, ...

B: Hoe oud bent u?

A: Ik ben 84 jaar oud.

B: Waar bent u geboren, hoelang woont u al in België?

A: Ik ben geboren in een klein dorp van Bozkır, Konya, Turkije.

B: Kunt u vertellen hoe u hier bent gekomen en wat de reden was voor uw komst naar België?

A: Ik ben naar België voor het eerst gekomen toen ik 42 jaar was. In 1975 kwam mijn man als eerst alleen naar Europa. Ik, mijn zoon en mijn jongste dochter zijn naderhand naar hem toegekomen dat was in 1979. We hebben wel veel rondgereisd omdat mijn man in verschillende mijnen gewerkt heeft. Frankrijk, Duitsland, Nederland we zijn overal gebleven en uiteindelijk kwamen we hier naar België.

B: Wat is uw burgerlijke staat? Bent u getrouwd, samenwonend, ongehuwd, gescheiden, weduwe of weduwnaar?

A: Mijn man is lang geleden overleden, 12 jaar terug. Sindsdien ben ik weduwe.

B: Heeft u hier een gezin gesticht of in uw land van herkomst?

A: Al mijn kinderen zijn in Turkije geboren. Mijn oudste dochter was al getrouwd en omdat wij wat later zijn geïmmigreerd is zij omwille van haar huwelijk in Turkije gebleven.

B: Hoeveel kinderen heeft u?

A: Ik heb drie kinderen. Een zoon en twee dochters. Mijn zoon en jongste dochter wonen in België maar mijn oudste dochter is altijd in Turkije gebleven.

B: Met wie woont u momenteel samen en wat heeft u tot deze beslissing gebracht?

A: Ik woon momenteel samen met mijn dochter haar man en mijn kleinzoon. Na het overlijden van mijn man voelde ik me helemaal alleen en buiten mijn kinderen heb ik niemand. Al jaren kan ik niet goed voor mezelf zorgen daarom heb ik de beslissing genomen om bij mijn dochter in te trekken. Zij hebben mij dan ook gelukkig niet afgewezen en wonen wd al voor ongeveer tien jaar samen.

2. GENERATIE

F: Mijn mama heeft drie kinderen, maar in België heeft ze alleen mij en mijn broer. Hierdoor waren er niet veel opties over wie voor mijn moeder zou zorgen. Ik als dochter, vind ik het niet makkelijker maar gepaster om de zorgtaak op te nemen dan mijn broer. Omdat ik mijn moeder haar persoonlijke verzorging zonder schaamte kan uitvoeren, zoals haar helpen met wassen en aankleden, wat volgens mij moeilijker is voor mijn broer.

B: Hoe lang woont u al bij uw dochter?

A: We wonen 10 jaar samen.

B: Kunt u ons vertellen hoe uw dagelijks leven eruitziet?

A: Ik doe helemaal niks meer in mijn dagelijks leven. Ik zit hier tv te kijken en ik brei. Omdat ik niks meer kan doen vind ik het fijn om te breien zodat ik toch nog een bezigheid heb. Ik deel het dan ook rond aan familie en bureu die mij komen bezoeken, voor mijn goede doel. Helaas laten mijn voeten me niet toe om iets te doen, mijn dochter.

B: Hoe ervaart u over het algemeen uw gezondheid? Heeft u last van chronische gezondheidsklachten?

A: Ja tuurlijk, ik heb veel medicijnen die ik dagelijks moet innemen. Voor mijn hart, bloeddruk, maagbeschermer en pijnstillers als ik de pijn echt niet meer kan verdragen. Het hartmedicijn heeft me een dokter in Turkije voorgeschreven, de andere door Belgische artsen. Ik voel me helemaal niet goed meer, ik kan niet meer wandelen omdat mijn benen heel erg veel pijn doen. Zelfs naar het toilet gaan is een last geworden. Ik heb meerdere artsen geconsulteerd, zowel hier als in Turkije. Ik heb zo vaak gevraagd om een operatie, maar ze beweren dat er niets aan de hand is. Mijn dochter, kun jij me vertellen waar deze pijn vandaan komt? Ik lieg toch niet dat ik pijn heb.

B: Bent u nog in staat om zelfstandig uw dagelijkse taken uit te voeren?

A: Nee, nee, nee, ik kan niks meer doen, mijn dochter. Zeg jij maar eens hoe ik het moet doen op deze manier? Ik heb overal pijn vooral mijn rug en benen zijn erg pijnlijk. Ik probeer soms nog op te staan en mijn dochter te helpen, maar dat lukt mij echt niet meer.

B: Zijn er specifieke uitdagingen of moeilijkheden die u ervaart tijdens het inwonen? Zo ja, kunt u deze beschrijven?

A: Ja, mijn dochter. Ik heb veel moeite met traplopen. Wanneer ik de trap opga, moet je eens luisteren, mijn dochter. Mijn benen maken zo een geluid alsof ze op elk moment kunnen breken. Ik heb enorm veel pijn. Ik heb voorgesteld aan mijn dochter om een bed beneden te plaatsen, maar ze wilden dat niet. Daardoor moet ik elke dag nog steeds met moeite de trap op. Zelfs bij mijn rituele wassing (woedoe), doe ik dat met veel moeite, deze benen bewegen niet meer. Het kost me zo veel tijd en energie om mijn voeten zo hoog te brengen.

2. GENERATIE

F: Ja tuurlijk. Er zijn elke dag zaken die invloed hebben op mij en ook op mijn gezin. We moeten voortdurend bij mijn moeder zijn, haar gezelschap houden en tijd met haar doorbrengen. Vroeger was dat allemaal makkelijker voor mij, maar recent heb ik zelf een ziekte doorgemaakt waardoor ik zwakker ben geworden. Daarom zijn de laatste twee jaren zwaarder voor me. Ik heb geen enkele dag rust waarbij ik gewoon kan ontspannen, omdat ik moet koken, poetsen en daarnaast voor mijn moeder moet zorgen. Het lijkt misschien eenvoudig van buitenaf, maar je kunt het enkel begrijpen tenzij je het zelf meemaakt, hoe vermoeiend dit is. Mijn mama geeft het ook snel op als het even wat minder met haar gaat. Ze wilt continu dat we met haar bezig zijn en wilt de volle aandacht thuis. Ze beweert telkens ziek te zijn. We zijn dan ook speciaal voor haar samen met mijn man, bloed laten afnemen. De dokter zei lachend tegen ons dat mijn mama de gezondste onder ons was en niks aan haar gezondheid scheelde. Ik snap dan ook zeker niet waarom dat ze elke dag klaagt over dat ze pijn heeft. Dat is heel moeilijk omdat we niet meer weten hoe we met haar moeten omgaan. De dokters zeggen dat er niks is, maar ze beweert van wel. Mijn moeder geeft het snel op, ze vecht helemaal niet. Ik probeer haar aan te moedigen om te bewegen, te wandelen, omdat het goed voor haar zou zijn, maar ze luistert nooit.

B: Uw moeder heeft dan invloed op uw gezinsleven, klopt dat?

F: Ja, helaas wel. Het is moeilijk om nog tijd door te brengen met mijn gezin zoals we dat vroeger deden. We zijn altijd gehaast en kunnen nooit echt ontspannen. Even uit eten gaan of alleen op vakantie gaan is niet langer mogelijk. Alles draait om de zorg van mijn moeder en we moeten ons leven aanpassen aan haar behoeften. Het is moeilijk ook voor haar dat begrijp ik, maar mijn moeder kan helaas niet inzien dat deze situatie ook voor ons even zwaar is. Ze vind dat iedereen dag en nacht bij haar kan blijven, haar kan ondersteunen en beseft niet dat wij ook een gezinsleven hebben op onze eigen manier.

B: Kunt u beschrijven welke rol uw kinderen spelen in uw dagelijkse zorg en welzijn? Heeft u nood aan ondersteuning?

A: Mijn dochter betekent letterlijk alles voor me. Ik kan mijn leven niet meer voorstellen zonder haar. Allah heeft me een geweldig kind geschonken, een zegen waarvoor ik niet genoeg dankbaarheid kan tonen. Zonder haar weet ik niet waar ik zou zijn beland. Ze kleed me om, ze kookt voor mij, ze legt me in bed ze doet alles voor mij, echt alles.

B: Welke verwachtingen heeft u van uw kinderen wat betreft uw zorgbehoeften naarmate u ouder wordt?

A: Ik verwacht eigenlijk niet veel van hen. Nu dat ik afhankelijk ben geworden en zelf niks meer kan doen, verzorgd mijn dochter mij en staan ze familiaal altijd voor me klaar, dag en nacht. Ze doen alles wat ik maar kan bedenken.

B: In hoeverre bent u tevreden met de zorg die u van uw kinderen ontvangt?

A: Ik ben heel heel dankbaar en heel tevreden over mijn dochter, ze vervult al mijn wensen. Ik zou echt niet meer kunnen vragen dan hetgeen wat ze al voor me doet.

B: Heeft u ooit overwogen om naar een verzorginshuis te gaan als alternatief voor de zorg die u thuis ontvangt van uw kinderen?

A: Nee, daar heb ik nooit aan gedacht. Ik heb twee kinderen hier in België, als het de ene niet voor mij kan zorgen, zou de andere dat wel doen. In het ergste geval kan ik altijd nog naar Turkije gaan, naar mijn oudste dochter, maar naar een verzorgingshuis wil ik niet gaan.

B: Heeft u specifieke verwachtingen in dit huis, nu dat u hier verblijft?

A: Ik zou enkel de trappen niet meer willen oplopen en onder willen slapen, dat is het enige waar ik naar verlang. Voor de rest heb ik geen klachten of ja misschien ook een lager wastafel waar ik mijn rituele wassing (woedoe) makkelijker kan uitvoeren. Ik gebruik wel sokken voor het uitvoeren van de woedoe om niet telkens mijn voeten op te heffen maar zelfs dan is het heel vermoeiend en pijnlijk.

B: Ervaart u problemen in dit huis?

A: Ja, zoals ik net zei ik wil en kan de trappen echt niet meer oplopen. Ik wil heel graag dat ze onder een bed voorzien maar dat is helaas niet mogelijk.

2. GENERATIE

F: Mijn mama heeft ons vaker gevraagd om haar bed onder te plaatsen maar helaas hebben wij de nodige ruimte er niet voor. Zij vind dat niet erg als het in een hoekje in de woonkamer geplaatst zou worden maar voor mij is dat niet gepast. Ik krijg bezoek van mijn burens en vriendinnen en ik vind dat niet gepast als er een bed moet staan. Daarnaast vind ik dat niet goed voor mijn moeder zelf omdat ze anders geen stap meer zou doen. Ze beweegt al in vergelijking met vroeger heel weinig, ze wandelt niet ze zit de hele dag. Ik probeer haar toch op gang te houden voor haar eigen bestwil, ookal wilt ze zo weinig mogelijk bewegen. Ik en mijn man hebben ook gesproken om misschien te verhuizen of ons huis te renoveren. Maar toen zagen we de prijzen die verschrikkelijk hoog waren waardoor we van dat idee zijn gestapt.

B: Heeft u verwachtingen van uw andere kinderen?

A: Nee, ik heb geen verwachtingen. Ik ben hier als ze mij willen komen bezoeken. Willen ze dat niet? Dan heb ik daar ook niets over te zeggen, zolang zij maar gelukkig zijn. Ik ben dankbaar voor hun gezondheid. Ik ben ervan overtuigd dat als mijn dochter niet meer voor mij kan zorgen, dat zij dan zullen inspringen. Ik heb mijn kinderen niet opgevoed om mij naar een bejaardehuis te sturen, dat zullen ze ook niet doen.

B: Maakt u momenteel gebruik van thuiszorgdiensten? Zo ja, van welke specifieke diensten? (verpleging en verzorging, hulp in het huishouden, begeleiding)

A: Nee mijn dochter zorgt van a tot z voor mij. Ik zorg zelf voor mijn persoonlijke verzorging, zoals het kammen van mijn haar, het wassen van bepaalde delen van mijn lichaam en het knippen van mijn nagels. Ik heb niemand anders nodig buiten mijn dochter. Ik heb dat ook niet graag dat andere mensen mij moeten wassen of aankleden.

2. GENERATIE

F: Nee, we maken geen gebruik van thuiszorgdiensten omdat mijn mama er niet echt open voor staat. Ik heb eens voorgesteld aan haar dat verpleegsters haar eens komen wassen maar dat wou ze niet. Ze wilt dat ik alles moet doen voor haar. Ik heb dan ook niet veel te zeggen he, wat kan ik erop zeggen als ze dat allemaal niet accepteert?

B: Heeft u contacten met uw buren of kenissen?

A: Ik heb veel contacten met mijn buren en we bezoeken elkaar regelmatig. Vooral dit jaar tijdens de ramadan, hebben we veel bezoek gehad. Ik ga soms ook rond met mijn rollator, om een bezoekje te brengen aan mijn buren en loop ik rond om tijd te doden. De laatste tijden heb ik meer pijn aan mijn benen waardoor ik minder naar buiten kan gaan. Maar zelfs het besef dat ze hier zijn en dat ik langs kan gaan wanneer ik wil, stelt mij gerust en maakt mij gelukkig.

2. GENERATIE

F: Ja we hebben heel veel buren in de omgeving en we komen regelmatig samen. Ik en mijn moeder houden ervan om mensen te ontvangen dus we krijgen regelmatig bezoek. Ik kan ook op hun rekenen met alles. Ze zijn heel behulpzaam en ik waardeer dat enorm. Als er bezoek is let mijn mama wel heel erg op, ze wilt dat ik heel gastvrij moet zijn. Bovendien houdt ze mijn handelingen in de gaten en geeft ze direct aan, wanneer dat ik volgens haar iets verkeerd doe.

B: Is de nabijheid van uw familie belangrijk voor u?

A: Ja tuurlijk, maar ik heb niet veel familie hier in België. Ze zijn allemaal in Turkije en degenen wat in het buitenland zijn, wonen ver weg van hier. Ik had graag gewild dat ze allemaal dichtbij waren.

B: Ontvangt u soms hulp van uw buren?

A: Jazeker, wanneer mijn dochter ergens naartoe moet gaan dan vallen zij in. Ze blijven hier zitten met mij en brengen eten mee.

2. GENERATIE

F: Ik ben heel dankbaar over mijn buren. Ze zijn heel behulpzaam en helpen mij uit nood. Als ik ergens naartoe moet gaan dan houden ze mijn moeder in de gaten en komen ze langs bij haar. Zelfs op dagen dat ik niet kan koken, brengen ze eten mee.

B: Heeft u genoeg privacy in dit huis?

A: Nee mijn dochter, we zitten voortdurend samen. Hierdoor voel ik me soms als een last voor mijn dochter. Dat vind ik wel jammer.

2. GENERATIE

F: Nee er is helemaal geen privacy. We zitten voortdurend de hele dag samen met mijn moeder. Ik kan ook nergens naartoe gaan met mijn man en mijn zoon omdat ik altijd bezorgd ben om mijn moeder en mijn gedachten bij haar blijven. We hebben geen moment voor onszelf met mijn man. Hierdoor is het mentaal heel zwaar voor ons allemaal. Ik moet voortdurend een balans vinden tussen iedereen om spanningen en ruzies te vermijden.

B: Wat zijn voor u de belangrijkste aspecten om aan uw woonwensen en behoeften te voldoen?

A: Oh mijn dochter, ik heb niet veel verwachtingen meer. Ik ben al tevreden dat ik deze leeftijd heb mogen bereiken, God zij dank. Ik heb de dingen geleefd en gezien zoals ik die wilde, ik heb niet meer dan dit te verwachten. Ook in deze huis ben ik tevreden, alleen maken die trappen me erg moe. Ik vind het niet fijn om de trap op te lopen omdat ik heel veel pijn heb aan mijn benen, en vooral aan mijn knieën. Je zou u verschieten als je het geluid van mijn knieën moest horen, ze kraken in elkaar. Het is voor mij en zeker op zo'n leeftijd heel belangrijk om alles op de gelijkvloers te hebben. Ik kan ook niet zeggen dat ik dan even een dutje kan gaan doen omdat ik moeilijk naar boven kan gaan, hierdoor zou ik wel graag een aparte kamer voor mij willen hebben. Daarnaast heb ik dat graag om eens buiten te zitten, maar zelfs dat kan ik niet meer omdat er twee tredes zijn die ik op moet. Ah, nu dat het mij opkomt, ik zou ook graag een lage wastafel willen hebben om mijn rituele wassing (woedoe) makkelijker uit te voeren. Het lukt mij niet altijd om mijn voeten tot aan de wastafel op te heffen. En als er een Turkse moskee in de buurt was zodat ik mijn gebeden ook daar kon verrichten, was dat heel fijn geweest. Verder heb ik geen wensen, mijn dochter, Godzijdank voor deze dagen.